

MC
110.058

A LEMENŐ NAP FÉNYÉBEN

Emlékezés Magyar Tibor újságíróra
és köreire

Budapest, 1990
Magánkiadás

MC110.058

1990

ISBN. 963. 400. 240. 4

ELŐSZÓ

A lemenő Nap fényében – – ez regénycím lenne, mégis e könyvecske elnevezésére szánom. Szépirodalomhoz szép cím illik, s végülis szépirodalom a mémoire is, a megemlékezés is, különösen ha lelki szépséget hordozókról szól. E többesszámból kitűnik, hogy nemcsak a „főszereplőről” van szó e szomorú alkalomból, hanem ’kollégái köréről is:

Ha olykor bementem Hozzájuk a Magyarország szerkesztőségébe, – csak olykor, nehogy legcsekélyebb zavart, fennakadást is okozzak a jól-beosztott napi tevékenységükben –, nos, akkor e röpke percekben úgy észleltem, hogy többnyire az idősebb korosztályhoz tartoznak az ott működők. S ez mindent megmond!

Ez a generáció az, amely legtöbbet teljesített a mindenkor egyidejűleg létező hármaster generáció közül. Legtöbbet dolgoztak, – még a napi tízenkét órás munkaidő lévén az alap akkoriban, s ez a „szabadpályások” beosztására is kihatott. Legtöbbet viseltek vállukon és viseltek el, érzelmi-idegileg: két világháború, két forradalom mindennemű gondjait, megpróbáltatásait. S mindemellett mégis, a megkímélt körök által diktált: igényes, magas mércéjű művészi, társadalmi nivótól se maradtak el. Ha éppen újságírók, írók, vagy „egyéb komédiások” voltak, (lásd: a FÉSZEK klub névbetűinek értelmezését: Festők, Építészek, Szobrászok-Színészek, Egyéb Komédiások) akkor meg éppenséggel vezetniök kellett e téren. S vezettek is! Nemzedékük kiválóságainak nevét se tudnám felsorolni e könyvecskénél nagyobb könyvben sem; s hát még a nem-vezető, de mégis oly tevékeny résztvevőket, akár csak klubonként, egyesületenként nevezve meg azokat!

Az ő korszakuk még nem volt a technika túltengésének ideje, – ami ma a „minden”, – akkoriban éppen a művészet s azon belül az irodalom volt a világ-közepe. Ahhoz mérten igen kellett tudnia annak, aki efféle pályára lépett. Természetesen nemcsak a l’art pour l’art művészet töltötte be gondolatvilágukat; konyítaniok kellett az akkor még bontakozóban lévő technikai tudományossághoz is.

Kitűnő koponyák kellett legyenek, annyi biztos!

S ehhez az érzelmek gazdagsága járult, szélsőségek nélkül: szentimentalizmus és cinizmus nélkül. Legalábbis ez a kör, a Magyarország stábjja, nem az érzelmek perifériáiról került elő. Itt nem volt intrika, sem vesztül-veszekedő politikai dogmatizmus, – itt a vita komoly és korrekt volt. Beszélgetés volt. Ők tudtak még beszélgetni. Ami azt jelenti: nem cáfolom csak örökké a beszéd-partnert, hanem hozzáteszek a témához; negatívum helyett abszolút pozitívum. Szív és ész párosulása, – mert hiszen akinek nincs szíve, az csak fél-ésszel élhet... – S ez a szívhang az, ami ha szigorú

külső mögül is, de mindég elővillan. Sugárzik, mint a Nap. Ontja sugarát.
És ontsa is csak, minél tovább. Addig élünk...addig élhetünk...Az eltávo-
zott Magyar Tibor szíve s esze is köztük tovább fénylik számunkra, akár-
csak a Nap, amely melegít akkor is minket, amikor már nem látjuk.

Pálffy József főszerkesztő, – a televízióból mindannyiunk által ismert nyájas, mosolygós, kerekded, kedves arcú, – a beszédéből s írásaiból pedig okosnak megismert szellemű, – nos, ő igen kedvelte szívelte Magyar Tibort. Szavai bizonyítják: – Ismertem őt, íróként, már mielőtt laphoz került volna. Ugyanis debreceni működésem alatt amatőr színjátszó-társulatot szerveztünk, én magam is játszottam benne. Egyik darabunk éppen Magyar Tibor munkácskája volt, „A kulcs” című, rövid, csattanós, kellemes kabaré- vagy kamaradarb. Amikor aztán Tibor idekerült, szerét ejtettem, hogy említsem ezt néki, aminek megörült, persze. *Nagyon jó újságíró volt!* De itt főként korrektorként működött, mert erre nagy szükségünk volt, s etéren bizony tévedett is. No, csak éppen a betűhibák, tehát a valódi sajtóhibák terén; mert ami a lényeg volt, abban nagyon is tudószkodott! Észrevett minden téves adatot, helytelen következtetést! Művelt, élénk szellemű, derűs ember létére: szerkesztőségünk egyik kedvence volt. A lap dolgait lelkére vette, olvasnivalóinak örült. Archiv anyagokkal is foglalkozott. Sőt, a lapunknál szükséges külföldi lapszemle terén is tudott működni, mégpedig a német nyelvű anyagokat böngészgette. Ezen csodálkozik? nem tudta? igen, ő nagyon „magyar” volt. Csak szerényen titkolta egyéb tudását. Mindenekfelett szerény volt, s ez újságíró-berkekben ritkábban fordul elő. Okos volt, de tudta, hogy vannak okosabbak is.

– Békegalamb volt, ugye? – vetem közbe, én is szerényen. – Tudtommal azért is hívták meg vidéki lapokhoz, mert háború után nagyonis szükséges volt az ellentétek elsimítása, a káros reakciók megelőzése, s az ő jelenlétében biztosan csittultak a kedélyek.

– Igy van. Itt húsz évet töltött, nagyon szorgalmas munkával.

– Tudom...

– Betegen is bejárt, vagyishogy akkor már kocsival hozta családjá vagy a mi szerkesztőségünk autója ment érte.

Utolsó szavai közben munkaanyagába téved tekintete, tolla, – nem tartom fel tovább. „Ugyis újra meg újra emlékezünk róla”, – mondja szótlán szavunk immár...

Nyárády Gábor, – szigorú és választékos diplomata-külső, de meleg szív. Amikor megtudja, miről-kiről volna szó, – vállamra tett kézzel irányít a kis archívum-szobába.

– Én írtam a nekrológot.

– Ó!...Mivel nem találtam a lapban, a két nagy-könyvtárunk folyóirat-termében, azt reméltem, tévedés, – él?!....

– Sajnos, nem így van.

– Ezt mondta imént a főszerkesztő is.

S Nyárády intézkedik az archív-raktár őrzőjénél, adna nekem példányt a keresett dátumú lapból. Megkapom. Ime:

– Amikor negyedszázada lapunk első szerkesztőségi stábjába összeállt, úgy gondoltuk, szükségünk lesz valakire, egy művelt, olvasott, jól tájékozott kollégára, aki „nagyítóval” nézi majd a szedéseket, levonatokat, s kíméletlenül irtja a hibákat, elírásokat, magyartalanságokat, pontatlanságokat. Nagy felkészültséget, tárgyi tudást, stílus-készséget feltételező feladatkör. Magyar Tiborra esett választásunk, s ő ezt a roppant figyelmet igénylő munkát csaknem 24 éven át odaadással végezte. Ami persze nem azt jelenti, hogy mindég el tudta volna háritani a nyomda ördögét. 75. születésnapján főszerkesztőnk megleghangú köszönetet mondott neki ezért a gondos és sokszor áldozatkész munkáért, s az ünneplés tréfás hangulatában hozzátette: „Köszönjük Neked, Tibor, a sajtóhibákat.” Nagyot neveltünk, és jószívvel ürítettük poharunkat barátunk egészségére. – Jókívánságunkat nem teljesítette a sors. Barátunk betegsége egyre inkább elhatalmasodott, néhány héttel ezelőtt pedig tragikus műtét végképp megszakította személyes kapcsolatunkat, csak üzeni tudtunk, mesterkélt vidámságot erőltetve. Életében milliónyi deleatur-jelet kellett használnia a levonatokon; a nála is könnyörtelenebb korrektorkor most őt törölte végképp a sorból. – Emlékét megőrizzük!

Novobáczky Sándor meghalt, mire elértem a Magyarország szerkesztőségébe, hogy Tőle is megkérdeztem volna, amit a többi kollégától: mi a kedves emléke Magyar Tiborról. Valószínűleg azt mondta volna: Valóban kedves emlékei vannak róla, a szelid, szerény, okos, derűs jófiúról. Tibor is szívesen említette előttem időnként, vele nem voltak vitái, ha valamiről szót kellett érteni a lap dolgában, a következő szám körül.

Voltak vitái viszont Gárdos Miklós helyettes főszerkesztővel, – de azt is oly kedvesen zárta le Tibor. Itt egy fogalmazvány-cédula, amit őrzök, egyik vitájukról. Nálam feledte, amikor ittjárt s én még nem voltam itthon.

„Nagyon sajnálom, amiért annyira dühbegurultál, amidőn felhívtalak: minek másnap délelőtt is két cikket nyomdába adni, amikor aznap délután hatot adtatók le, – ami gyakorlatilag a másnap leadást jelenti. – A Te dühösködésedet az enyém előzte meg. Soha nem fordult elő, hogy bárkit is megbántottam volna. Ha most „elrugaszkodtam”, kérek, ne haragudj. Végül is barátok vagyunk. – Egyébként miért nem lehetett kérni V.P.-t (Várkonyit), hogy hétfő délután 1 óráig adja le, hiszen kedden, amikor ő leadta, Washingtonban alszanak, és semmivel se tud meg többet. Ugyanez áll G. Pasolini-cikkére; Gömöri ötlete volt, a Telexen akarta kérni a cikket M.P.-tól (ez Tibor fia, Péter!) Becsületesen megmondtam, hogy Péter most Pesten van, beugorhatott volna hozzá. Ha egy héttel később írja meg, jobb cikket ír, mert a tényeket is pontosabban kapta volna meg!

Mindebből arra következtetni, hogy én „nem reám tartozó” dolgokba avatkozom – csacsiság. Amióta a Magyarország van, – 12 éve – én is ott vagyok”.

Veres Mária újabb olvasószerkesztő, fiatal hajtás a régi törzsön, így beszél: – Nemrég ismertem meg, akkor sajnos, már nagyon rosszul volt. Ha jobban érezte magát, sokat mesélt egyvégtében, régi újságíró-életéről, élményeiről. Érdekes volt.

Hoppe Adrienne korrektor így ír róla:

Ő, azok a csodálatos újságírók!... Egyik legjellegzetesebb egyéniség talán éppen Magyar Tibor volt a Magyarország című hetilaptól. Hihetetlen kedvvel és lelkesedéssel foglalkozott a lappal, ám éppen annyira érdekelték őt a lapot előállító emberek is. Mindenkiről mindent tudott, mindenütt voltak ismerősei. Rengeteget anekdotázott. Elég volt neki egy név, s már sorolta is: azelőtt hol, melyik újságnál dolgozott, mit csinált, mi a szenvedélye, kivel van jó vagy rossz viszonyban. – Rólam mindjárt kiderítette: mi érdekel, azt is, hogy bridzsezek. Egy nap beállított a korrektorszobába, s lelkesedve mesélte: „Képzeld, a Magyarország rejtvényrovatában bridzseladvány-sorozatot indítunk! Maga lesz a szakértő, Adrienne.”

– Hogyhogy én?! Hiszen éppencsak egy kis társasági bridzset játszom.

– Az nem számít, csak ne szerénykedjen, A többiek még annyit sem tudnak. Maga legalább a lapokat ismeri.

Igy történt, hogy szakértőként a hetente megjelenő feladvány ábrájában számlálgattam, hogy megva n-e minden játékos 13–13 lapja, s nincs-e valamelyik figurából több. Ha valami hibádzott és jeleztem Magyar Tibornak, lelkesen fölkiáltott:

– Na ugye, megmondtam! Milyen jó, hogy maga észrevette. Lám-lám, mégiscsak kell egy hozzáértő szem.

Ahogy a sorozat véget ért, legnagyobb meglepetésemre megjelent Magyar két csomag francia kártyával, ünnepélyesen átnyújtotta – mint a Magyarország köszönő ajándékát a „szakértőnek”. Nagy titokzatosan hozzátette: ezt ő maga harcolta ki a részemre!... Mondanom sem kell, mély hálával mondtam érte köszönetet.

Zöldné Ilona: elragadó takarítónő, finom megjelenésű-és modorú. Szeretreméltó. Hát nemcsoda, hogy a másik szeretetreméltó munkatárs, Magyar Tibor, csakhamar felfedezte őt a nagy nyomdai- és szerkesztőségi forgatagban is, és amilyen gyakran csak lehetett, megkereste, s ha közelében dolgozott: akkor pedig alig akarta elereszteni a másik szobába, ahol is tovább folytatta volna oly igazán áldásos tevékenységét. Ha a kedves

asszony ódzkodott, hogy így nem jut ám végére dolgának, rögtönzött kis szónoklatokkal bírta volna rá Őt több lazításra, alátámasztva ezt az óvó intelmét politikai és egészségi indokokkal. „Nagyon aranyos volt, nagyon aranyos!” – ismételteti a bájos asszony, amikor családi körükben fel-felkeresem. Az ő családja is igazán aranyos egyébként! Éppen Tibor ajánlott hozzájuk, mert a két szép, jólnevelt kislánynak szüksége volt korrepetitorra, „Vagyis inkább arra, hogy beszélgessek velük, ne csak az iskolai pajtások csacskaságait hallgassák”, indokolja az igényes szülőpár. Az apa – úgy külsőre valóságos Aba Sámuel, – sokat van otthon ugyan, mert technikai készsége és egészségi állapota miatt egyaránt: a bedolgozó-munka alkalmas számára. De éppen ez egyéni-felelősségű, elmélyedt figyelmet kívánó munka nagyon leköti, ezért nem tud annyira foglalkozni gyerekeivel, hogy leckéiket és apró-cseprő vagy éppen komolyabb természetű kis gondjaikat is mind megbeszélje velük. – Eredetileg ugyan arról volt szó, hogy a nagyobbik lányka, a gesztenyebarna Ilus: költői hajlamokat érez, ebben kellene irányítani őt. Megkaptam első zsengeit, megmutattam Tibornak, s egyezett véleményünk abban, hogy a versecskéek hangulata igazán költői, de: „rím, ütem: semmi...” Ezen a kislány jól mulatott, – de továbbiakban is „tartotta magát” eddigi szokásához, amin viszont mulattunk. Ujabban azonban, Nemes Nagy Ágnes költőnő tudományának is beillő prózáját olvasva a verscsinálásról, – kiderül, hogy bizonyos ultramodern irányzatok éppen ezt a „stílust” követik. Tibornak köszönhetjük ezt a szép és jó kapcsolatot. Tanácsára a gyerekeket „szemléltetőleg is oktattam”, amikor is újpalotai új-háztömblakó létükre be-behoztam őket a belterületre, hadd ismerjék meg városunkat: Sziget, Vár, szép parkok, romantikus budai Dunapart, – mindez színezte az amúgyis jól-sikerült, egyre szebbé alakuló kapcsolatunkat. S ez is Tibor ötlete volt. És a jó édesanya beleegyezett, rám merte bízni kislányait a nagy kirándulások idejére. S erre is Tibor volt a garancia. – Amikor halála után felkerestem őket, mind kint vártak a ház előtt, ami azelőtt sohasem történt meg, pedig rendszeresen jártam hozzájuk, meghatározott időpontokban. De most... ők megmaradtak egymásnak, öten, a fiúval együtt; én viszont egyedül maradtam... S ezt tudták... Hosszabb ideje nem jártam náluk már akkoriban, s most felújítottuk a korrepetálással-elegy beszélgetéseket, ezúttal a kisebbik lánynyal, az angyalarcú szőke Erzsikével. Az édesanya megérezte, hogy ezúttal nekem van szükségem rájuk, – és magától mondta nemsokára: „Hallani szeretne róla, hogyan élt a nyomdában...ugye?...” Bólintani se kellett, csak ránézni, – és mondta, amit fent elmeséltem.

Bános Tibor : a férfias, modern, érett, helyettes főszerkesztő: olyan oldaláról mutatja be Tibort, amelyről itt kevéssé volt szó eddig, s pedig, szerinte, ez a jellemzőbb rá: – A Vidám Színpad dramaturgja volt, ő maga is írt odavágó darabokat, mégpedig kis remekeket. A kulcs című: közismert. Dramaturgként pedig megmutatkozott benne mindaz a jótulajdonság, amit mindenki ismer természetében, az itteniek is, úgy ott méginkább: szívélyes, segítőkész, és készséges volt a szerzők iránt, a fiatalok elindítója lett. Itt a szerkesztőségben is nélkülözhetetlen természetesen, mert figyelmes, igen szelid, elnyúlhatatlan figuraként ismeretes. Hiányzik, megszoktuk; több annál: eredeti színpad volt ő itt. Mégis, színházi karrierjét sajnálom főként, az lett volna tág horizont számára; egy sajnálatos kis intrika szegte szárnyát ott. Tudniillik ő nagy kölcsönkérő volt, dehát kérni lehet, nemde? Ha valaki ad, az ad, ha nem, hát nem, igazán nem revolverrel kérte és nem is revolverező újságíróként, ez távol állt tőle. „Akitől ezúttal kérte, az bővelkedik anyagiakban”, tudom én is. – Nolátja, – feleli Bános, ezért kár volt őt bántani. Énmagam is éppeleget köszönhetek Tibornak, kabaréíróként. Ezidőszerint könyvecskéket adok ki nagy színészeinkről, most éppen Kabos Gyuláról. – Üdvözlöm érte, felelem.

Oltványi Tamás – fiatal, komoly, aszerint is nyilatkozik: –Csodálatos volt az az odaadás, amit fia újságíróvá-faragása körül mivelt. Péter neve már közismert, ebből egyértelműen kiviláglik, hogy nem csak jó családi életben, de egyszersmind szakmai gondoskodásban nőtt fel. Ez ritkaság. Elmondhatjuk róluk: újságíró-csalad, – s ez a családfőnek, Tibornak köszönhető. Fia anyagát ő kezelte mindég. Mondhatni, Péter nem „csak” apja, de lapunk társa is volt, hiszen Tiboron keresztül mindannyian segítettük őt, – és viszont: Péter nagyra-nötte után, külföldi kiküldetései alkalmával: annak első gyümölcsét mindég lapunknak juttatta. Nem csalódtunk benne, bennük!

Veszprémi Miklós : a szelid, derűs, jófejű szerkesztő, és gépírónöje, a vidám, szorgos Takács Erzsike: ezidőszerint igen elfoglaltak; közülük a kislefőnök, Veszprémi már nincs is ott, – a Magyar Nemzet vonzotta magához, – ezért rá se értek megírni a magukét, de felhatalmaztak, hogy elmondjam, amit tudván-tudok kapcsolatukról: mint két egymásmelletti szoba lakói ill. dolgozói: igen jó szomszédok voltak. Ami abból is kiviláglik, hogy ha Tibor kért tőlük valamit, számomra – így Veszprémitől lektorálást önkiadású könyveimnek; Erzsikétől némi gépelést ezzel kapcsolatban, – mindég megtették, szívesen és hamarosan. Ha nem lett volna kedves számukra Tibor, ez nem történt volna így...

Alexa Tamás, a finomhangú- és lelkű szobatárs, ugyancsak egész magatartásával fejezte ki a Tibor iránti megérdemelt rokonszenvét. Ha e jó kollé-

gája szanatóriumba kerülése után nem nyilatkozott hogylétéről, ez éppen séggel nem elfordulás volt Tőle, ellenkezőleg: nem akart izgalmat-bánatot okozni sem a betegnek, sem utána érdeklődő jóbarátainak, jóembereinek...

Bedecs Éva: vidám fiatal hangon rögtön szívesen szól róla, első kérésre- és kérdésre: – Nagyon szerettük. A legtöbbet ő tette a lapért, ezt mondhatom; de mondja mindenki, újságírók, s különösen a nyomdászok, akik elismerően szóltak arról, hogy míg más újságíró csak úgy beugrik, s rohan tovább, Magyar Tibor mindvégig ott tartózkodott. Ha gond volt a lap körül, szívére vette. Pedig nyugdíjasként nem lett volna kötelessége; dehát éppen ez az: az élete volt a lap. Csak ismételhetem: nagyon szerettük, kedves humorát is, mókázni lehetett vele mindenféléről.

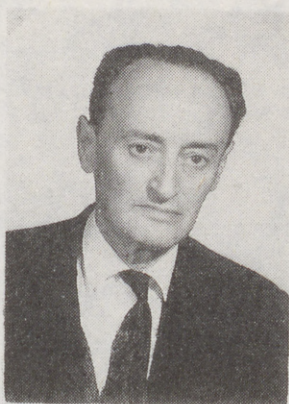
Várkonyi Endre írja: – Kétféle újságíró ismeretes. . Az egyik rohan a szenzációk után és amint valami információhoz jut, leül és megírja. A másikat úton-útfélen eléri a megírni való – és inkább elmeséli mindazt, ami tudomására jutott. Magyar Tibor az utóbbiak közül való volt. Fővárosi és vidéki újságíróskodásának évtizedei alatt rengeteg embert ismert meg, s nem is akárhogyan. Mindenkiről mindent tudott (sokszor olyasmiket is, amiknek a legkevésbé sem örült volna az érintett, ha tudja, hogy egy és más már nem csak az ő „édes titka”).

Nos, Tibort sokszor élvezet volt hallgatni. Színes történeteket, anekdotákat adott elő, nemegyszer a szerkesztőségi „slussz” ideges óráiban is. Ilyenkor – néha, a munka sürgetésének és nem az ő lelkiállapotának megfelelő stílusban – azt mondtuk: inkább írd meg! Tibor sokszor megígérte, hogy valóban papírra veti ezt vagy azt a történetet, még azt is hozzátette, hogy meg fogja mutatni, hátha megjelenhetne valahol.

Ahogyán múltak az évek – hiszen csaknem egy negyedszázadot dolgoztunk együtt, és sokáig egészen közvetlenül kapcsolódott a munkakörünk – Tibor egyre csöndesebb lett. Sztorijjai nem fogytak ki – inkább a hallgatóság. Mindinkább megválogatta, kinek mit mondjon el, két Magyarország-kolumna nyomdai hibáinak keresgélése-javítása között.

Magunk között sokszor mondtuk: Magyar Tibor mégsem öregszik, fiatalosan járt, télen is kalap nélkül, s még csak nem is őszült. Azt hittük, túlél mindnyájunkat. Annál megdöbbenőbb volt a hír betegségéről és váratlan elhunytáról.

Még mindig azt hiszem: érdemes lenne azt az íróasztalfiókot jól átkutatni. Hátha kincseket lennének benne. Megírt vagy féligkész cikkeket, novellákat, esetleg cédulákat, amelyeken témák sorakoznak. De nagy kár a magyar sajtó számára, ha mindez csak feltételezés, ha ezek az értékek még sincsenek, ha a sok kitűnő történet elszállt, mert a kimondott szavaknak az a tulajdonságuk.

A jóbarát szól:

Levelezőforma a mód, ahogyan írom e sorokat. Kezdők szoktak így írni, vagy nagytapasztalatú közéleti emberek, – nálam egyik eset sem áll fenn. Más az ok, nyomósabb! Mióta nem vagy (számunkra; vagy egyáltalán?!...amely utóbbi rossz lehetőséget nem akarom, nem tudom elhinni...) – nos, azóta nem tudok írni. Így hát részben fennáll az, hogy visszaestem a kezdő író fokára, aki csak személyeskedve tudja kifejezni magát. De csak részben van ez így. Elvégre is: régi, tehát rutinos író létemre írhatnám más műfajban és formában is ezt a rövid emlékeztetést, a legszebb hosszú kapcsolatra, amit a BARÁTSÁG jelent. De jólesik legalább így „beszélgetni” Veled, így tartani a kapcsolatot. Mindez enyhe kifejezés...őszintén szólva: így nem szenvedek annyira hiányodtól, ha legalább fiktív levél formában szólhatok Hozzád. Egyoldalú dolog, persze, de hát az írói beszélgetés általában egyoldalú: főként mi szólunk, amíg a másik bírja ébrenléttel, helybenléttel, türelemmel. Te nagyon türelmes voltál...

Már régestelen-régen kellett volna írnom Rólad, szerettem is volna, miért nem tettem? Ki-mindenkiről írtam rövidebb ismeretség után is, és Rólad, húsz év múltán, semmit? Tudom, miért: mert sokkal közelebb álltál lelkemhez, semhogy „írói anyag” legyél. Lett volna anyag pedig bőven, hiszen kétszer húsz évből tevődött össze barátságunk. Ebből az első húsz év: laza kapcsolat, időnkénti összefutások, „hivatalos” találkozások, már-amennyire a régi-jó bohém világban egyáltalán hivatalnak tekintették az újságírást. Legalábbis riport-lapjainknál nem. Persze, Te komoly lapnál kezdtél, s apád hivatalnok-szellemé is őrt áll fölötted, ha már kénytelen-kelletlen rá kellett engedjen e pályára.

A második húsz év: a Te humanitásod állandó megnyilatkozása volt; lerokkantam valami baleset-féle miatt, s ez eléggé házhoz kötött. Te tartotad bennem a lelket; s a kapcsolatot régi újságíró-voltommal. S végülis Te intézed el szépirodalmi jellegű könyveim megjelenhetését, ami létfontosságú volt számomra ebben az állapotban, mivelhogy mást nem is tehettem volna, mint hogy írjak. Ha addig nem írtam volna, ekkor kellett volna rákapjak, – elmondogattuk ezt sokszor egymás közt, és azoknak is, akiktől függött a kiadási engedély. Te ezért is buzgólkodtál ebben olyannyira! Számomra ez kettős jelentőséggel bírt: barátság, társaság, – és munkám eredményének elérése, a Te személyed által, hiszen látogatásaid nélkül nem oldhattad volna meg ezt a vállalásodat. Ehhez: beszélni kellett róla, sokat, újra meg újra; érveimet átadnom kellett Neked, aki ezt megfelelő helyen, s főként: megfelelő módon tudtad továbbadni, nem oly heves-türelmetlenül, ahogyan az érintett írók tárgyalni szoktak. Te ebben nagy voltál. Diplomata. Emberileg is eleve alkalmas, mert szolid voltál, sőt: szelíd!..

Te kedves-kedves Tibor, aki „helyett” írom ezt a kis levelező-naplót, mert Te arra nem érsz rá, – Te is sokat írtál fiatalon. Kisregényeket, s milyen elbűvölően-eredetien kedves, megejtő kisregényeket! Micsoda hangulatok... sűrű, több-dimenziós hatás, filmként olvassa az ember. Krisztinaváros, Attila-körút; pesti iskolából tornaterme... Látni-hallani vélünk mindent, annyira!

De helyetted írni, vagy akár Rólad, naplót? Nem „írhatom el” előled. Aztán meg annyi-mindent nem mondtál el, ami pedig érdekes lett volna; megírni készültél, ugy-e? alighanem. S amit elmesél az ember, annak leírására már nincs elég idő, ráadásul az élmény frissessége is hervad közben. De ha robotos fáradtságod mellett se leírni, se nekem elmondani nem tudat?...S én miért nem írtam rólad idejében? Holott számomra addig ismeretlen közegekről képes lettem tudósítani: üzemi munkahelyek eseménytelen-eseményeit jegyeztem fel, naponta, skiccelve, s micsoda remek kis és nagyregények kerekedtek belőle. Pedig e helyeken alig történt valami, a munkameneten s vidám beszélgetéseken kívül. Kedveltem őket, egyeseket szerettem is és mind érdekelt. Dehát Te, Tibor, Te méginkább érdekeltél. Ok ez arra, hogy mellőztelek írásaimban? Legkevésbé sem. Dehát akkor? ...Talán azt érzem, hogy Te megírtad, mégis, ezt is-azt is, dolgaidról; hát nehogy ismétljelek Téged. Áh! A legigazabb válasz, amit egyszer már megértett szívem-lelkem: annyira maga az élet voltál, hogy nem akartam papíros-emberré tenni lényedet.

Példaképem voltál és vagy, – talán ez is oka mindennek.

Kitartottál mellettem barátilag, ez csodálatos – korom, állapotom se tartott vissza ebben téged. Igazis, elvégre beszélgetéseidet nem bajos lábammal folytattad, hanem lelkeimmel, fejemmel, – etéren pedig, mondhatom, virágomban voltam.

S most a „beteg” szokott védekezése, eleve és visszamenőleg: senkitől-semmitől nem vontalak el, nem vettelek el: sem munkádtól, sem családotól. Nemcsak azért, mert nem akarták, de szándékom se volt. Időben se rövidítettem meg senkit: munkádat betöltötted teljes mértékben; ott-honodba is időben értél, nekik ettél, nekik aludtál, hozzájuk tértél haza. „Hát mi itt a baj? Nincs itt semmi baj! Csak éljünk!” – mondogatta anakidején párom, míg élt...

Hogy ismerkedtünk meg? Kétszer is; az elsőt Te elfelejtetted, én nem, mert első munkámhoz fűződik. Kezdő riporterként egy képviselő programbeszédének meghallgatására küldtek; buzgó jegyzetelésemet a mellettem kétfelé ülő, más laphoz tartozó kollégák mosolyogva figyelték, s egyikük egyszerre-csak kikapta kezemből ceruzámat, azzal a nyájasan oktató megjegyzéssel: „Egy-két órás beszédet úgysem közöl a lap”. Erről bővebben írtam „Ujságíró-süvölvények” című kisregényemben. Ő volt: Tibor.

Második, lényeges találkozás: háború után. Megjártuk a magunk kálváriáját, de nem mutogattuk sebeinket; én még mindég a kálváriajárás közben voltam, – ő már túlvolt azon: t.i. visszajött, épen, csak combsebesüléssel, a frontról, ahol ugyancsak újságíróként, tudósítóként működött. (De vajjon ez a sebesülés nem járult-e hozzá időskori láb-bántalmaihoz? ami, végülis, elvitte...) – Én pedig eltűnt enyéim keresésére indultam, remélve, hogy nyomot találok, a dunántúli útvonalakon, amerre vitték őket; a lakosság majd-csak eligazít: erre-é, arra-é kell-e tovább haladnom? Mi a valószínűbb útvonal, aszerint, honnan, mikor indították őket? Így jutottam Győrbe, ahol is a szerkesztőséget kerestem, – mármint újságíró is, és mint ahol legértesültebbek kell legyenek. Meghatódva, de nem meglepve fogadtak, nem egyetlen kutató-kereső voltam ezidőben. Tibor ott dolgozott! Kellemes véletlen. Több vidéki városban ügködött; szelid, békéltető természete miatt küldték ki őt erre is, arra is. A győri másnapot kellemesen töltöttük, nagy beszélgetésekkel, alkonyat felé hangulatos kisvendéglő lugasos kertudvarában fejeztük be napunk. Másnap továbbindítottak Magyaróvár felé, intve, ne térjek le erdőbe-mezőre, ahol nem óv sorompó az eltévedéstől.

Nem leltem családom; de írásban többször is megörökíthettem – ezúttal is azt teszem – azt a megdöbbenő „siratófal”-látományt, ami az óvári téglagyárban fogadott: krétával írták fel nevüket a deportálandók, amikor itt éjszakáztatták őket, ebben a hatalmas, ködszürke hodályban... Kisezer név. Kerestem a magamét: mármint páromét, ismerve finomanhosszas betűvetését, én már nem is néztem a gömbölyded betűket, csak a szálkásakat. De nem leltem.

Ujra Pesten, újabb találkozás Tiborral, ezúttal a Kossuth Népe és Szabad Nép szerkesztőségében, amelyek a Palace Szállóban működtek. Tibor itt erősen dolgozott, mindkét lapnak. Én nem újságíróskodtam, ahhoz több politikai informáltság, sőt kimondottan: tudás kellett hozzá, és persze politikai múlt. Ezt beláttam, dehogyis tolakodtam oda, ahol nem voltak érdemeim, és egyáltalán: élményeim.

Különben is kötött engem a Városnál teljesített kistisztviselői hivatal: nem voltam hivatalnok-kedély, de nem élösködhettem családomon, s ez kis fix volt mégis. Amíg itt dolgoztam, közel voltunk egymáshoz; aztán messzebbre helyeztek, de őt még-messzebb; vidékre, ide-oda. Ahol ő fő-szerkesztősködött, ott nem volt randalírozás. Jól hatott mindenkire derűs nyugalma, halk szelid szava; nem a képmutatók tátogása, nem a sugó-pesszók sunyi és kétes egzisztenciáinak halksága volt ez! No és megjelenése! – az is jól hatott. Rám is.

Megjelenése...Milyen is volt? Hát az elsőrendű, meg kell hagyni. Nyu-

lánk, karcsú, elég magas; sötétbarna haja simán hátrafésülve, magas, sőt boltozatos homlok, kezdődő kis „tonzura”, a korai gondoktól, egykori szerzetesnek nézné az ember. Ő, de nem az, inkább világfi, aszerint is viseli kevés-számú de jól-választott anyagú és szabású ruháit. Az a gyönyörű gyízköld csak később került rá, amikor már élete – s általában mindannyiunk élete – konszolidálódott. Arca markáns, de nem erőszakosan az! Bőre színe: „indianus”, mert finom erek vörössé színezik. (Ő, ezek az erek...mert állítólag érszűkület vitte el végülis?... Akkor se kellett volna oly hamar; mások évtizedekig hordják csípőn-szúron-nyállalón fájó ereiket!) Keze finom, hosszúkás ujjakkal, hasonló a nagy-magyar, 1848-as Balassa János sebészéhez, márpedig azt maga Deák Ferenc mintázta meg.

Van egy remek képem Tiborról, jellemző, lényegét érintő: a szerkesztőségben készült, amint végzi örökös munkáját: korrigál-lektorál, vagy éppen saját írását javítja; csak szeme nem látható ezen, hiszen a kéziratfleckre néz, – ez így remek volt számomra addig, míg úgyis sokat nézhettem szemébe.

Mióta ez nem lehetséges...azóta egyre mondogatom a képnek: Nézz fel, nézz fel már!...

A szeme... – erről külön kell szólni. Meleg barna tekintet, csillámos aranycirmos, a benne-bujkáló örökös mosolyos kedélytől, ahogy adja és elvárja a vidító szót, esetet, „sztorit”. (Hiúság nélkül említem, hogy hasonlít szemünk, én is sokat mosolygok, nevetek: vagy ő tükrözte rám ezt a tekintetet?...)

Utóbbi időkben fátyolosodott ez a tekintet, ez szürkéssé tette. Ha óvatosan, aggódva kérdezem látása felől: megnyugtató; s válaszként mutatja mindég-telt aktatáskáját. Jó válasz, ámbár...amilyen megnyugtató, oly aggasztó is a jövőkre nézve: ily fátyolos szemmel nem szabadna ilyen töméntelen munkát végeznie.

Hát ő viszont telhetetlen a munkában, haza is visz. Fizikai terhelésnek is elég: ide-oda cipelni az anyagot: szerkesztőségből-nyomdába, hétfőnkint; nyomdából-szerkesztőségbe, keddenként. No és naponta: haza. Rengeteg...

Már nem riporter, merthogy már nem fiatal. De vajjon nem fárasztóbb-e a „szerkesztő” ígéretes titulusa mögött megbúvó fizikai munka?! a korrigálás, tördelés, cipelés. Igaz, a heti „eligazításon” is van szava, a főszerkesztő mellett.

A főszerkesztő: a kedves-nyájas Pálffy, mindannyiunk ismerőse a TV-ből.

Tibor tehát úgy „eszi” a munkát, mint egy munkás, s olyan a külseje, mint egy régesrégi arisztokratáé. (No, ez most már csak nem baj, napjainkban? Sohse lehet tudni; különben: a sors egyéni irigység által is

visszaidézheti régmúlt korok túlzásait, ennek következményeit... ládd: koncepciók pörök...) De ne erről, ő nem szeretett politizálni; nekem is azt mondogatta: „Ha barátokozni akarsz velem, ne politizálj”. Furcsa, újságíró részéről? Miért volna ez? Nem csak politikai rovat szerepel a lapokban. Egyébként persze tájékozott, de minderről nem hévvel szónokol, hanem csendesen-nyugodtan beszélget effélékről is.

Telhetetlen tehát a munkában s szakadatlan tevékenységben. De vajon szakadatlan-e? Ő igen szeret beszélgetni, – s ezt hol másutt tehetné istenigazában, ha nem éppen a szerkesztőségben? amely nem más: mint a város, a világ beszéd-műhelye... S hogyan szeretne épp kollégáival csevegni, akik beleváló és neki való emberek?! S azok csakígy vannak ezzel. Beleértve, ideszámítva a gépirónőket, titkárnőket, e kedves partnereket a csacsenolásoknál. Mit tesz tehát Tibor? Hazaviszi mindazt a munkát, amit nem tudott bevégezni munkahelyén a jó-nagy dumcsik miatt. Nem kell hát féltennem. Vajjon?...

Egy kedves eset: egyike a ritka alkalmaknak, amikor bemehettem hozzájuk a nyomdába. Ekkor láttam-hallottam, ahogyan nyájasan beszélget, örökké: hol a szedőkkel; hol a rá várakozó futárkodó szedő-gyerekekkel; hol a korrektori szobabéli munkatársaival: egyikük egy kerekkepű kedves fiatalember, másikuk ugyancsak nyájás ugyan, de mégis szüntelenül kérve-figyelmeztető fiatalasszonyka: „Magyar úr, csináljuk már, csinálja, kérem-szépen, rám otthon is munka vár, nem túlórázhatok. Magyar úr...” és megint: „Magyar úr! szeretnék már idejében hazaérni, főznöm kell... Magyar úr?!...”

Magyar úr, Magyar úr!....Te drága, nem- is-úr úr, te régimódi aranyos bohém...tehát igazi úr : úr a szíveken, lelkeken.

Ha nem így volna? másként megtépnének, nem kérlelnének! Téged, hogy csináld, csevely helyett.

Igaz: velős a Te csevegésed, s finom, halkszavú. Mindenképpen érdemes meghallgatni, aminek az a következménye, hogy a téged kérlelő, „Magyar-urazó” fiatalasszonyka, a kolléga: ő is hallgatja-hallgatja, nem únszol tovább dologra, nem siettet. Majd legfeljebb egy jó-félórácskával később vacsoráznak ma otthon; Magyar úr úgyszincs bent aztán a hét többi napján, ilyen a beosztása. S hogy a fiatalasszonyka mégse kéri más műszakba magát ilyenkorra legalábbis, ez is mutatja, hogy azért érdemes ám „Magyar-úr” társaságában lenni.

Tibor beosztása, – egyáltalán miféle? Függetlenül függő, változatos és „mindenes”, éppelet dolgozik bizony a csevegés mellett és annak ellenére, hiszen, ha nem tenné, nem volna a-héten lap, hiányos oldalak maradnának, de nem maradnak!... Valamikor megcsinálja.

Mikor? hazamenetel után ebédel, szundikál, majd utána dolgozik, aztán

újra alszik. Hajnalban újra dolgozgat, s rövid szundítás után indul. Mindennap, mert a hivatalos két napján kívül is bejár, valamit mindég elrendezget ilyenkor a kéziratok körül.

Aki telefonál neki a szerkesztőségbe, az is mindég kell kicsit várjon rá, mert többnyire szobán kívül van, a szomszéd szobákban cseveg. Hallani Alexa Tibor szobatársa, – sőt mondhatni: szobafőnöke – lágy, halkanhosszan hívó hangját, – akár egy madár... – ahogy szólongatja, míg elő nem kerül. Tibor tehát a régimódi, igazi újságíró-típus: bohém. De azért – vagy éppenezért! – mindég elkészül a lap, tehát elvégezte a penzumát, ami nem kevés és nem mellékes, akár korrigál, akár a tükröt csinálja. Sőt, mint már bemutattuk sokféle teendőit, cipekedését: túl is teljesít.

Jó életbeosztás ez, ahogy csinálja, így lehet soká élni, dolgozni. Istenadja.

De nem adta. Oly hosszan, mint érdemelne s mint derűs nyugalma következtében várható lenne, nem oly hosszan...

De ne vágjak elébe. Annálkevésbbé, hiszen a következő kapcsolat-felvetelről nem is írtam, pedig ez húsz, azaz húsz évre nyúlt. Húsz áldott éven át tartott.

Ezt megelőzőleg pedig egy nagyon kedves laza kapcsolat-érám velem volt, hogy mint járókelőt, pontosan: mint lóti-futi újságírót láthattam erkélyemről, nap mint nap. Rokonaim lakásablaka éppen a szerkesztőségi házra néz, ahol ő ezidőben dolgozott. A mi utcánkon kellett végigfutnia, jövet is-menet is, s fel se nézett, sokáig azt se tudta, hogy ott lakok, s amikor egyszer véletlenül meglátott, azt vélhette, hogy látogatóként vagyok itt. Később rájöhett, hogy állandó tartózkodási helyem; s én nem tartottam fel azzal, hogy le-lekiáltsak, ő pedig annyira belemerült gondolataiba riportra-menet, s annyira sietett onnan-jövet, hogy eszébe se juthatott fel-felnézni erkélyemre. Ha néha megtette, én persze szívesen intettem neki, ő hasonlóképpen viszonzta. Nagykabátban kisfiú, – így aposztrofáltam magamban és rokonaim előtt, noha nem volt ő kicsi, – semmiképp sem!... – de igen vékony volt, télikabátja viszont nagy.... Mostanában már...1988 télutó, tavaszelő, már ki lehet állni az erkélyre kisidőre, nemcsak kilépni...mostanában már hiába pillantok le, – felemelt fejjel is lelátok, közel az úttest és járda, első emelet, – de nem pillanthatlak meg már.

Hogy lehet ez? Hogyan van ez?...

Csak a táskairógépem kiskocsija fut fel-alá, fel s alá...De mintha riporter-lelked lenne...

„Fel-s-alá, fel-s alá, üzöm őket fel-s-alá...” mondja Puck, Arany Shakespeare-fordításában, a Szentivánéji álomban...

„Ó, hiszen volt már úgy, hogy 20 évig nem találkoztunk, – mondanád

most Te, vigasztalón és emlékeztetőn. Persze, de akkor laza volt a kapcsolat, no, annál azért több, csak könnyedébb, mert az érzések mélyek mindkettőnkben, akkor is, ha távolabbi barátság csak, nem szorosabb, vagy gyakoribb kapcsolat. És az a 20 év is tarkított volt néminemű érdeklődéssel, üzengetéssel, s ráadásul ezzel az elébbi jelenet-sorozattal, amikor naponta szinte, ott futottál el erkélyemmel szemben lévő járdán, jövetmenet; de legalább egyszer naponta kifogtam ezt az időt. Pedig rajongásról szó sem volt, de nagyon lehetett és kellett szeretni Téged, jótermészedért.

Hiszen hány idegen ember is kiváltja szimpátiánkat járás-keelésünk közben, közlekedési eszközön, boltokban. Hát még, akit végülis jól ismerünk, hogyné ismernénk, azonos pályán mozogva; idegeinkben van és tudatunkban: mi-mindent érez, tud és csinál a kolléga. Aki egyben régi jóismerős.

És idővel: jóbarát. Nagyon jó barát.

Egy-két év múlva, – Édesapa halálának egy-éves évfordulója után, – átjött Tibor az innenső oldalra, és kondoleált...Éppen nemrégiben jártam a lakásukon, kerestem, kérést adtam át: járna közben könyveim érdekében, intézné el – az ő finom és megnyerő, diplomatikus módján. Az ajtó kisablakát megnyitó fiatalasszony a családfő munkahelyére irányított, tehát ide, a hozzánk átellenesen szemben lévő szerkesztőségi épületbe. Nojó! Telefonáltam, – s ügylászik, nem felejtették átadni az üzenetet, sem itt, sem ott! Ezért vett észre s állt le rohantában, került át az innenső oldalra és gyorsan-röviden megbeszélte velem, mikor jön fel, akkorra ott-hon legyenek. Ezentúl is mindég elég sietősen ugrott fel hozzám, és nem mindég pontosan. A jóleső öröm mellett – amit okos és kellemes csevegeése jelentett, – ez volt csak a bosszantó, hogy sokszor hiába vártam. És ezalatt elmulasztottam akár valami teendő, akár csak a jóidőt, amikor is sétálni lehetett volna legalább, s ez utóbbi nem volt közömbös számomra, mivel lerobbant lábam miatt nem akármikor voltam képes erre a legjobb s ráadásul ingyenes szórakozásra: a sétára. Rosszidő, – szél, hideg, túlmeleg, párás idő, – megannyi akadály volt, ilyenkor alig tudtam a szobában is járkálni. S általában estefelé – ami számomra már délután bekövetkezett! – fáradt voltam, ehhez képest séta-képtelen.

És mégis megérte.

Aminthogy kollégáinak, barátainak, s általában mindenkinek, aki vele társaloghatott: megérte.

Nagyobb kincs nincs, mint a jó beszélgető-partner.

Hogyan bonyolította könyvem ügyét? Valóban: hogyan?! Mert nekem nem sikerült, nekem, a szerzőnek, akinek a legfontosabb pedig! – s talán éppen ezért nem sikerült. Mert erősen érintett minden ekörüli megjegyzés, egyszerűen nem bírtam, nem tűrtem a vitát; ehhez képest rosszul reagál-

tam; ezzel csak rontottam esélyeimet, természetesen. Míg az, aki a tárgy iránt közömbös, – noha a személy iránt nem közömbös, azért is jár közben érte!... – nos, az ilyen „tolmács” nyugodtan, kellemesen tárgyal, s épp ez viszi sikerre!

Az akkori, nálunk még létező post-sztalinizmus idején, – amellyel túltettünk a szovjeteken, hol már letűnt korszaka, – nos, nálunk még íratlan irodalmi-ortodoxéria uralkodott, s ennek megfelelően: az önkiadás gyanúsna minősült. Sőt: az új író is, bárha kiadó adta is ki. Ezért már eleve csak pár-évenként kaphatott engedélyt megjelenésre minden új könyv, s különösen ha új író volt. Uj? hiszen háború előtt éltem virágomat, node ki tudott róla a „maiak” közül? Értve: az akkoriakat, a hatvanas éveket. Volt főszerkesztők, lektorok: vagy kivándoroltak hozzátartozóikhoz; vagy éppenséggel meghaltak, az idősebbje; s aki élt közülük nyugdíjba vonult már. Összeköttetésük alig, ráhatásuk végképpen nem volt munkahelyi utódaikra. Azok: a mindenkori generációs ellentétek mellé most még ballasztul kötötték ezt a politikai ortodoxériát. Tetették 1. félnek valamitől? – vagy csakugyan féltek, illetve tartottak legalábbis állásuk elvesztésétől.

Tibor szerető családfő, mégsem fél közbenjárni.

Gyerekei

„Két gyerekem van, nagy fiam s lányom, kevés a korkülönbség köztük, így jó!” ekként mutatja be családját Tibor. Szóban, persze, csak szóban történik, mert azóta sem – immár 20 éve! – személyesen nem ismerem őket. Csak képről. Iskolások még, persze; elég jótanulók, ez csak természetes, értelmiségi család, elég előkelő abban. Hivatalvezető nagypapa, újságíró apa, irodába járó nagymama, azidőben, amikor még ritka volt a dolgozó nő. „Nem is lehetett a mamával akármikor beszélni, audienciát kellett kérni tőle jóformán” – jegyzi meg olykor Tibor, ha édesanyjáról kerül szó. Ez volna hát az apai ág. Az anyai ág egyszerűbb, de gyakorlatibb, jobban ért az éléhez éppezért. Védőnői iskolát végzett és gyakorolta is azt, időnként, „gyerekei nevelését tartva fontosnak elsősorban. Ez is megfelelő iskolázottság; amit aztán kiegészít az irodalom, amely eljut azért ahhoz is, aki könyvhöz leülni nem ér rá, de ott a rádió, – majd a TV, – no meg: irodalmár-férj; ; így hát megvan a jó alap másfelől is a gyerekek nivós neveléséhez.

Mire készülnek a gyerekek? – kérdem. – „Még nem tudják” ez rá a válasz, persze.

Nocsak, hamarosan megtudták, – mert rohan az idő, – az ekkor már az

újságírás felé irányítja fiát az apa, mert ebben tud néki leginkább segítségére lenni. Szerintem eleinte ő fogalmazhatta a fia írásait, de legalábbis igen alaposan átjavítgatta, mert akármilyen intelligens is a gyerek, de az újságíró-nyelv más, szempontjai is mások, mint az elvontan művelt, iskolát éppen-csak-hogy kinőtt gyereké. S ami még-fontosabb a cikkek megírása előtt: jó alaposan átbeszélte vele. Összeköttetései pedig aztán alaposan megvannak: „egész Pest” ismeri Tibort, sőt szeretik is, mert szerencsés jó természete miatt nem lehet veszekedni vele, de még jelenlétében sem. Ha akad mégis afféle vad figura, azelől – s randalírozások elől, – meglép Tibor, igen okosan.

A fiát persze bemutatja „mindenkinek”, évek óta már, talán kiskora óta, így hát belenőtt a gyerek a bransba... A fiú saját fellépése is jó; okos arcú, mely csaknem megszépíti; szerénysége, kezdeti félszége: határozottsággá válik. De nem agresszív. Az Újságírószövetségben találkoztam vele egyszer, – apja azidőben beteg volt; utána akartam érdeklődni. A fia akkoriban járta az újságíró-iskolát; még serdülő benyomását tette rám. Nyugodt volt, kissé hideg, elzárkózó, de nem rideg; nem is kedves, nem bántóan azért, de nem is oly nyájas, mint apja, akiből árad-sugárzik a báj, emberség. (Ámbár...Tibor is fel tudja bosszantani az embert, éppen csendes, állhatatos nyugalmával, amikor a másik tombol valami baja-bánata miatt...)

– Kedvenced persze lányod, Zsuzsa? Apának a lány, anyának a fiú, szentenciázom; mire jön a tagadó válasz: „Nem általánosítható.” De épenséggel nem jelent nemet ez a fogalmazás.

– Köszönnek neked, amikor hazaérsz? – kérdem egyszer találomra, mert eszembejut a mai fiatalság ekörüli viselkedése. „Nem köszönnek” – így Tibor, magátólértetődően. Látszik: sosem tett szemrehányást emiatt gyerekeinek, nem gyötörte őket ezzel. „Hazamegyek: Péter tanul, nem köszön; Zsuzsa olvas vagy leckét ír, nem köszön.”

– De tudják, érzik, hogy ott vagy, és számodra ez erősebb érzés az azonnali beleolvadáshoz az otthonba, mint egy köszönési formula?... vélem. „Igy van.”

Csakugyan köszönni: ismerősnek, vendégnek, házbeli lakónak, idegennek is lehet, attól nem kerül közelebb; ez puszta udvariasság, kötelező s néha kényszerű illem. De akit szeretünk: azt egész lényünk fogadja, amikor hazatér! A fészek meghittsége ez...

„Az anyjuk mindent tilt, így nevel” – búsong néha Tibor...viszont így övé lesz a hálás „anyai” magatartás: az engedékenység, lágyság, baráti közbeengedés.

– Zsuzsi lányod pályája eldöntött? – merül fel a kérdés idővel, miután Péter fia újságíró-volta már biztos, el is indult. „Részben eldöntött, asze-

rint, ahová helyet kapott, s azonkívül: ami célirányosnak látszik – Villamosmérnök lesz.”

– Hát...ilyen fiús szakra?! – ámulok. – Nem is mondtad, hogy milyen jó matekos és fizikus lehet az iskolában, eszerint?! „Hát nem rossz etéren, de semmi különös. Hány mérnöktől hallottam, hogy semmi hasznát nem veszi főiskolán vagy később, a munkájánál, az iskolai számtan-mértannak.” – Noazért, csak-valamit? – „Hát persze-hogy nem lehetne matematikai analfabétizmussal, de nem kell zseninek lenni hozzá.” – És ha az? – erősítgetem. – Csak neked nem mondja, nem is mutatja, elvégre szerénynek nevelted, a te modorod szemléletében nőtt fel. „Ám legyen úgy.”

Tibor sokat jár Zsuzsa iratai után ezidőben, hozza-viszi a volt-iskolából a főiskolába. Nagyon szerető apja gyerekeinek, s ez ilyen tetteiben is megnyilvánul.

– Te tudsz ahhoz, amit Zsuzsi tanul? Jó, tudom, éppelég a magad rengeteg szerkesztőségi betűje, de azért?... – „Bele-belenézek.” – És tiszteléd érte?... – Nevet; aztán: „Minálunk a gimnázium a humán tárgyakat szorgalmazta, te tudod legjobban; a mai iskola polytechnikai irányt vett.”

Uzsa – mert így becézik otthon, hallom a tölem-megejtett telefonbeszélgetésekből, – csak én nem orzom el ezt a családi bensőséges megszólítást – Zsuzsit írok továbbra is. Ámbár sokat megspórolnék e betű-többlet nélkül, s ez önkiadó író számára nem mindegy; kicsinyből lesz a sok, etéren is...)

Zs-uzsa tehát: okos, és jó, nemcsak modorára nézve, de szívében is; igazi apjalánya. Külseje? képét láttam: igazi pesti kislány, nem vidékies külső. Karcsú alak és láb; arca hosszas, nem sovány, nem is túltelt; sötét etonfrizura, az egykori régi-modern; nem huligán-hosszúságú, nem is tupírozott, sem görög-göndör hajzat. Bátyja éppilyen normál, régi-pesti frizurájú.

„Zsuzsika szép!” „Zsuzsika nagyon szép!” – jelenti ki időnként Tibor, és szinte majdnem felkiáltva, ami ritka nála! (Ingerültség még gyakrabban előfordul T. részéről, de annak megvan oka mindég.) – „Ugye nagyon szép Zsuzsika?” – újra és újra mondja vagy kérdi, utóbbi olyankor, ha egy-egy újabb családi fénykép készül.

– Kedves és okos arc – felelgetem. És ez nem kitérő válasz. Mert noha nem vagyok a buta babaszépség híve, mégis, megszoktuk, hogy az a szép. – Látnom kellene! – célzok rá olykor, dehát el is siklunk e szó felett, lévén lehetetlen; egyrészt különböző és sok elfoglaltságunk miatt, másfelől meg még gyerek, anyjától függ, s tudjuk már, ő mennyire szárnya alatt szereti tartani övét.

– Mégis, – elégedetlenkedek olykor – a fénykép „más” mindég, akár milyen jó felvétel is, nem hoz ki sok rejtett finomságot.

Egy szép napon mintha összetalálkoztam volna Zsuzsikával, – a Deák-téren, emlékszem; hölgy-kíséretben jött. Talán anyja? őt sem ismerem személyesen, sőt, őt még fényképről sem; Gizi hangját ismerem csak, azt az aggodalmasan-gyorsan hallózó kis hangot, ahogy elkapja a rövid hallo-szót is, megrövidítve az amúgyis kurta szót még egy vesszővel.

A lehetséges, vélt találkozás után megörvendeztettem Tibort véleményemmel: – Valóban szép, nagyon szép. Olyan „telített” a komoly arc kifejezése, olyan egyszerűen és magától értetődően elegáns a járása, meghatározható a vékony alakja törekenysége, hogy ráébredtem: csakugyan szép.

Később, szomorú, de-nagyon-szomorú alkalommal látva őt, hozzáléptem, felismerve apjához való hasonlatosságát; ugyanakkor arra is rá kellett jöjjek, hogy aligha őt láttam akkoriban. Alakjára s járására valóban áll s illik az egykori megállapításom, meglátásom, – de arcszíne más: tiszta, de nem hófehér, inkább enyhén kreolos, akár apjáié, csak annak indiános véreirei nélkül. Persze, púder is van a világon, s az akkoriban „őt” kísérő anyja oly sokat rakhatott rá valamilyen „alkalomból”, ami fontos volt szerinte, hogy rokoko-fehérré festette lánya aranybarna bőrét.

Zsuzsa, diáklétére, zsebpénzéből ruházkodik. Persze, nem a pénzt-fogó mamájából, hanem apuéból. Nyáron, kinőtt fürdőruhája helyett vesz újat, s nyilván divatosabbat, kell ez, egészség dolga a strandolás, legalább is ő nem flancból jár oda, ez biztos. De még „gy is drága lehetett a nem-flancos fürdőruha, mert... hallja ám az épp alváshoz készülődő apja a hangokat, amint Zsuzsa lánya a másik szobában: az ő új, színes fürdőruhája iránt élénken érdeklődő anyját, vagy látogató barátnőjét csitítja: „Csendesebben, apu meg ne hallja.” – „Mit gondolsz, – kérdi tőlem Tibor, – miért nem akarta, hogy meghalljam? Hiszen magamtól adtam rá pénzt.”

– Az ára miatt talán... – vélem. Nevetgél: „Lehet, hogy attól tartott, emiatt majd nem tudok elaludni, szokott délutáni szunyókálásomkor?...”

– Nagyonis lehet. De az is lehet, hogy arra gondol már, nagylány létére: megnéznéd, és így a fürdőruha látása felébresztené benned a többi nők iránti éppen nem szunnyadó érzéseidet, s ezért ne tudnál elaludni. Megduplázná ezt még a mama féltékenysége. – Tibor ezen újfent nevetgél kicsit, meglepődik is rajta: „Női mentalitás” – mormogja, de eltűnődik felette. És: „felettebb”...

Az eltűnődés szó egyébként kedvelt kifejezése Tibornak. Hányszor mondogatta nekem – s nyilván családjának is: – „Tűnődj el ezen.”

„Vásárolnak, folyton vásárolnak ezek a nők” – panaszolja, ekkor is, másszor is, főként ugyan feleségére értve, akit ilyen alkalommal nejeinek nevez. Panaszosabb amiatt, hogy: „Uzsa is gyakran megy velem shoppingolni – finom régimódi hangsúly! – de mit tudnak annyi kacatot, mis-mást összevenni.” – Biztosan semmire felesleges, – szólal belőlem a humán együtt-

érzés – Elvégre nem forró égövön élünk, kell ruházkodni. S nem felesleges a konyhatörő sem, piszkos pohárból nem innál, s még ha Ultra után nem is annyira kell törölgetni az edényeket, de a szekrényből kivételkor csak át kell törölni a portól – fejtegetem tovább...Sóhajos válaszok, illetve: csak-sóhajok...– annyira nyomasztó teher lehet ez számára? Hát igen...

Hátigen...mert régi állandó munkahelye utáni nyugdíját teljes egészében neje veszi át a postás jöttkor ő;mostani, mindennapos munkahelyén tartózkodik nyomdában vagy szerkesztőségben. Ez annál is szükségesebb, mert az értejáró fizetés csupán az, amit magáénak mondhat, mindezek után. Hát férfiembernek ez nem sok, mégcsak nem is elég. Feleségének is megvan a maga nyugdíja, de nem nyúl hozzá, míg csak Tibor pénzéből futja. De most Uzsáról van szó.

Zsuzsa pedig nagy lépés, nagy élmény előtt áll: érettségire készül.

„Vagyishogy mostanában nincs olyan érettségi-vizsga, mint régen, a mi időnkben – magyarázza Tibor. – Az egész-évi, sőt: nyolcévi össz-eredmény szerint osztályoznak, ami helyes is, mert hány lámpalázás jódiák rontotta le egész-évi, vagy éppenséggel teljes gimnáziumi munkáját, azzal, hogy izgult az érettségiben, tehát saját átlagán alul felelt. Azért most is marad elég izgulni-való: dolgozatírás! A szóbelit már kevésbé veszik szigorúan, az imént – mondottak miatt. Jól végzett Zsuzsa. Előtte már Peti is!

– Olyan sohase fordult elő, hogy behívták volna az iskolába – mint szülő: gyerekei rossz előmenetele vagy magatartása miatt? – „Nem!”

Most annál többet szaladgál már Tibor a gyerekek irataival, az egyetemi illetve főiskolai felvételek idején. Fia-lánya barátait is többször megkérdezi, kifaggatja: a különböző lehetőségek felől. Persze, vannak ezirányú tájékoztatók, újságíró ne tudná? Mégis, más az, ahogy a diáktárs beszámol efféle tapasztalatairól, vagy bátyja ad útbaigazítást huga irányítására.

„Uzsa tehát oda megy, ahová felveszik, persze csak mert jó bizonyítvány lesz (már van!) birtokában. Nem fogadhatnak el felvételre rossz jegyekkel, teljes technikai tehetetlenséggel az efféle tárgy iránt. Hiszen úgy nem tudná abszolválni az első félévet sem” – így apja.

„Peti oda megy, illetve ment már, amit eleve elhatároztunk: újságírással adja fejét.”

S méghozzá milyen jófejet, s milyen jól fel- és kihasználva. Amint ezt tudja a hír-hallgató közönség, országszerte: Magyar Péter milyen jól-szerkesztett, tömör és mégis mindent ismertető tudósításokat ír. Eleinte itt-hon, majd külföldi tudósítóként. Róma, Brüsszel, Moszkva, újra Róma, Négy év kint, négy év itthon. Az MTI-ben természetesen. A Nap-hegyen „Ime, a felkelő Nap” – véli apja, bár ezt előttem se mondja ki hangosan, csak úgy a nemlétező bajsza alatt mormogva. Nehogy hiúságnak véljem.

Ki hinné annak aki ismeri. De jogos lenne a büszkesége: mint madarat repülni, úgy tanítgatta s még tanítgatja is őt apja az újságcsinálás minden csínjára-bínjára. Gyerekeikről igazán el lehet mondani, hogy szülői szárnyak kíséretében keltek életútjukra...

Zsuzsa tulajdonképpen bölcsész szeretett volna lenni, de hát ott a szokásos zsúfoltság miatt nem tudták felvenni. Pár év múlva, esetleg már következő évben talán sikerül, de nem akart időt veszíteni; anyagi helyzetük is azt diktálta, hogy ragadja meg az első adódó lehetőséget. Ez volt a Műszaki egyetem villamos-mérnöki kara. Minthogy jeles matekos is volt, nekiment és helyet tudott állni a felvételin, majd folyamatosan a tanévek során.

Egyik szakkörükön ismerte meg az ugyancsak jófejű diáktársát, majdani kollégáját, Misit, aki eddig külföldön tanult. Mégpedig Leningrádban. Már ez is vonzotta hozzá érdeklődő társait, így Zsuzsát is. Zsuzsa komolyabb szemmel nézte a Misi-féle életvitelt: felfogta annak minden nehézségét, hogy milyen keményen kellett tanulnia ehhez, mindenekelőtt a nyelvet tökéletesebben az átlagos-felületes iskolai tudásnál, majd a különböző tárgyakat, persze ezt mind a frissiben elsajátott illetve tökéletesített idegen nyelven. Segítségére akart lenni, úgyvalahogy visszamenőleg is, – de mindenesetre a jövőben, – női és emberi jóindulatoktól fűtve. Misi is sokat segített neki, a tanulóévek során.

Ezesetben is bevált a szakmai együttes, amint az tudósorvos-, s művészházaspároknál is gyakori. Jó társai lettek egymásnak, valóban igen szépen, jól élnek.

Misi gyakran kapott külföldi kiküldetésre megbízást. Zsuzsa oda is követte férjét, s pedig ott nem is szakmájának élt, – annyira nem volt tökéletes a nyelvtudása, mint Misié, aki efféle erre-született munkás-értelmisségi volt. Áldozat volt-e Zsuzsa részéről? kétségkívül, amit persze kiegyenlített az érzelmi ragaszkodás, s amit Misi is viszonzott, nemcsak hasonlóképpen, de gyakorlatilag is: nem vette semmibe felesége addigi tanulmányi erőfeszítéseit és eredményeit, nem hagyta hát, hogy elfelejtse azt. Naponta továbbtanult szinte, férjétől, és Zsuzsa szerényen és elégedetten élte a tanítvány-feleség tartalmas életét. Anyjától a fizikai szívósságot, apjától a szellemi készséget örökölte ehhez.

Zsuzsa középiskolába a Jurányiba járt, budai lakosok lettek addigra szülei, mire ő elvégezte a kisiskolás éveket. Így hát ezt a meghitt, kissé eldugott helyen fekvő, de igen jóhírű budai iskolát látogatta. Lakásuk közelében volt az iskola, (egyébként az én régi, sok-éves otthonom közelében is, s ez még fokozta Zsuzsa iránti érdeklődésemet és vonzódásomat, ha távolról is, így már „földi” lett, ahogyan faluhelyt mondják az egyfalubéliek.) Budán, – legalábbis a régi Budán, – igazán afféle falubélinek érez-

hette magát az ember; minden kerület más falu...Aminthogy e kerületekből nőtt ki a mai Nagy-Budapest; nem is afféle fantáziálás ez csupán. Nagyön lehet szeretni az efféle, vidékies városrészeket, – a peremvárosokat, s méginkább, ha ez a falusias, kisvárosias local-couleur a belterületen van, mint a három budai kerületben. (Az újonnan kiépült XI. kerület már valahogyan nem Buda, az mégiscsak Pest folytatása, kiegészítője, hiába-hogy a híd túlsó oldalán helyezkedik el.) – Így beleélve magam az ő mai diákéletébe, közel került hozzám, ha személyesen nem is találkoztunk. Apja ügyis eléggé „közvetített” családja és köztem. Már-akit lehetett. Akárha osztálytársam, egykori iskolatársam lett volna Zsuzsa, azzá vált, apja közvetítése által; s ez annál jobban esett, mert igazi volt-iskolatársaimmal nem tudtam már annyira tartani a kapcsolatot. Más-más életforma, és az általános nagy „hajtás” a munkában, kissé eltávolított minket egymástól. Ami nem jelenti azt, hogy olykori diák-találkozókon, vagy valamilyen alkalomból egymáshoz intézett levélváltás vagy telefonbeszélgetés alkalmával ne tudtuk volna rögtön rátalálni a régi közvetlen hangra. – Node Zsuzsáról szorosabban, ne kalandozzunk el. A főiskola megválasztása sem lehetett független lakóhelyüktől, mert úgy az egyetem, mint a kollégium ugyancsak közelükben volt.

Né maradjon említetlen etéren Péter sem, – családi körben: Peti, – az ő iskolai évei ugyan más tájakon és szférákban játszódtak. Peti is tanulmányai során ismerte meg feleségét, mindketten francia-szakosak voltak, ez hozta össze őket. Látogatóba, közös tanulásra eljártak egymáshoz, így Gabi is; tehette, ott volt a mama, ott Zsuzsa, s az oly szelid-szolid apa, akivel az idők során igen megkedvelték egymást. Még az is előfordult, hogy a lány, Gabi, egyszer-másszor ott aludt náluk; mígcsak a mama ki nem jelentette, hogy ez így nem illő. Zsuzsa okosan meglátta anyja indokait, beszélt róla apjának, s úgy találták, hogy így volt ez helyesen, sőt jól, mert máskülönben a szabadmadár Peti aligha jegyezte volna el a kedves-okos lányt; így azonban hamarosan következett a házasság.

Kellett is, mintha csak anyja s persze apja is, tudták volna, hogy Peti pályája olyannyira felfelé ível és oly sokoldalú s életét betöltő lesz, amihez elengedhetetlen a feleség. Akár saját jófeje szerint, akár az effélében verzátus apa és a tapasztalt anya tanácsára történt, így volt jól. Jó pár lettek ők is. Peti kiküldetései csak növelték az összetartozást, Gabi számára ez élmény volt. Petinek is kellett a nyelveket értő feleség, aki amellet a háztartást is ellátja, sőt titkárnője is. Két szobájuk egyikére ki volt írva: Peti-iroda; a másikéra: Gabika-iroda... Egyébként a diplomatanegyedben lakhattak mindenkor, akár Olaszban, akár Moszkvában, ez már vele jár, máshol nem is lakhattak volna. Ez nagy előnyt jelentett: még a szűk-utcás Itáliában is befelé-téres lakások nyújtottak minden kényelmet és ugyanak-

kor munkalehetőséget az itt-élőknek. A középkori városállamok vezetőinek és nagy családjainak kastélyai, palotái: a ma élő utódoknak is hasonlóképp jó élet- és munkafeltételt nyújtanak...

Olaszban éveket töltöttek. Általában: 4 éves a kiküldetési idő, utána négy év itthon. Hosszú szép nászutuk lett hát, keveseknek adatik meg. Békés életük volt. A maffia zavargásai csak egy időben kockáztatták a külföldi újságírók életét. Ekkoriban persze eléggé aggódtak értük itthon, család, munkahely, kollégák, ismerősök, köztük én is, a távoli ismerős. Nem lett bajuk. Peti gyakran hazautazott párnapos szabadságra, — erre kellett az autó, — így ki-kiszakította magát az ottani kockázatos légkörből; ez idegileg is jó pihenő volt.

Olaszországi otthonuk remek volt, a diplomata-negyedben, mint erről már szó volt. Nemcsak saját-találmányú és leleményű két kis irodájuk tette kedvessé és kellemessé ottani életvitelüket, — de volt ott eredetileg beépített két fürdőszoba is. Nagy szó ez ott, ahol sokhelyt egy fürdőszoba se volt még az előkelő házakban sem. Persze, az azóta épült újházakban már igen. S ha nem is oly nagymérvű az építkezés, mint nálunk, — műemlékekből élő ország csak nem fogja lerontani kereseti főforrásait: régi építményeit! — azért épülnek ott is modern házak, arravaló, nem-műemléki tájakon. — Egyébként a két fürdőszoba nagyonis fontos a diplomata-negyedben, a vendégek miatt: olaszok éppúgy mint magyar hazájukból jövő látogatók, segítő családtagok, — a mama persze! — és így nem idegesítik egymást; st; ekképp nem tartják fel egymást még a házastársak sem. A fürdőszoba-használat rossz-mellékízű zűrzavara nem keserítette el a hosszú mézes-évek kellemességét.

Gabi-iroda igazán „menő” hely volt, nem csak kedves tréfaság; sokat segített Petinek; akárcsak Zsuzsa Moszkvában Misinek. Teljesen férjének élt, nem saját hivatásának, hiszen ez az állás Petinek szólt; de kivehette benne részét bőven: írógépet, korrigált, fordított, postázott, telefonokat és levelezést intézett, betöltve ezzel teljesen a titkárnői munkakört,

És akkor még a háziteendők!

Kedves epizód — többek közt, — olaszthoni házaséletükből: Egyik délelőtt, — míg Peti borotválkozik, — hallja ám, hogy Gabi a konyhában keserves sírásra fakad. Peti kinéz: mi van? Hát... nyüzsög a hangya a konyhakredencben. „Mi baj, kiskutya, az nem harap” — évődik Peti, mire Gabi méginkább rázendít, immár dühösen s csaknem kétségbeesetten, mert tehetetlen. „Hát össze kell söpörni, nem is egyenként összefogdosni, vagy elköltözni” — mutat rá Peti a megnyugtató kivezető útra. Tibor hozzáfűzi a magyarázatot: „Gyakori ott a hangya, különösen bizonyos időjárásban”. — Nálam is előfordul, jön az erkélyről, oda meg a házfaláról vagy honnan, másik lakásból? Pedig mi nem mediterrán éghajlat alatt élünk. Ezért látsz

engem mindég csak a konyhában enni, mert az ételmorzsa, vagy talán a szag is már, idevonzaná a bolyt; ha csak kétszer étkezek idebent, már az asztalt s a fridzsider-ajtó gumipántját kerülgetik – így én.

Anyósa elég gyakran kijárt hozzájuk, nem tétlen vendégként. A segítő családtag számára is élmény volt, viszonzásul a végzett munkáért. Jó házi-asszony léteére komoly segítséget jelentett övéi számára. És közben persze ő is élvezte Itália szépségeit. Az új Róma ugyan: sok autójával, zajával, már nem a régi, – mint a mi egykori, érettségi-ajándékul kapott „zarándok-útjaink” idején... – de úgy nem teheti tönkre a jelen a ragyogó múltat, hogy semmi varázsa ne maradjon...

Unokák!

„A gyerekek gyereket várnak” – közli az örömhírt nemsokára a túlbol-dog nagypapa-jelölt, Tibor... Vele örülök. Hát persze... S újra téma lesz: ha anyjuk nem oly szigorú, ma nem örülhetnénk.

Persze, ami a felnőtt „gyerekek” egykori, elmaradt szórakozási vágyát illeti, az éppenséggel nem lett volna „veszélyhelyzet”, hiszen nem bárókba vágytak ők, – Gabi alkata sem lenne alkalmas efféle, - de a szolid mulatságokból se jutott ki nekik. Vadabb szórakozásba Petit se lehetett volna berántani, s noha szükséges a társasélet ebben a korban, de aki csak bárókban hajlandó találkozni és barátkozni, annak a „barátnak” elvesztése nem kár. Hanem a szolid együttlétek, társadalmi-politikai részvétel: okvetlenül fontos a mai fiatal részére.

A mama nem csak régimódi saját neveltetése következtében irányít így, hanem vallásossága is vezeti ebben. Élénken résztvesz az egyházi életben, már-mint közönség: megjelenik püspöki expozékon, elmegy vidéki híres szentbeszéd megfogalmazására. Talán barátnői egyikének hatása ez, aki is apáca, s immár Olaszországban él, méghozzá magában a Vatikában. Talán Peti itáliai kiküldetése körül is szerepet játszott ez a tény; már ott kezdődött, amikor a kötelező orosz mellett olaszul tanult.

Mindez azonban nem akadályozza a mamát abban, hogy amikor veje Moszkvába kap kiküldetést, – s viszi persze családját is a pár-éves időszakra, – nos, akkor a mama őket csakúgy felkeresi. Ez legalább arra mutat, hogy nem túlzó, nem korlátolt.

A gyerekek gyereke tehát Itália ragyogó ege alatt születik. Igazán: ragyogó, mert történelmük főként diadalokkal teljes, nem úgy, mint mélabús hazánk históriája...

Orsi kettős-állampolgársággal születik, egyszerre magyar és olasz. Nagyszerű! Itália törvényei szerint: ha csak országukon átfutó vonat-úton vagy

akár légterükben; repülőgépen születik a gyermek: olasz állampolgár!... Ez igen! már a pólyában készen áll kis karrierje, apró korától két nyelven beszél, vagyis-hogy egyelőre még csak gagyog.

Egyszer, egyetlen-egyszer; a szerény mentor-apa, Tibor is, felkereste a fiatalokat. Csak egyszer, nem évente, mint a mama, akinek erre jögcímet „háztartásbeli” volta is adott. Legalább láthatta Tibor Itáliát, Rómát!... Erről ő ír majd, nem szedem ki belőle útinaplója anyagát. (Megírta-e? amikor, betegen, ráérhetett immár saját írói életére újra, úgy, mint fiatalon? Attól tartok, nem írt. Pedig ígérte, készült rá; de amikor majd később, szomorú alkalommal – két kórházi léte között – érdeklődtem efelől, ingerülten mondta a nem-et, s letette a kagylót...) No, de akkoriban olasz útja előtt, Tibor – felkészülésként – kiszedte belőlem egykori olasz zarándokútunk történetét, és én: szívesen mondtam is, – ami csak emlékekben volt, arról a ritka-szép élményről. „Rádióban is tartottál róla előadást, úgy sejlik, vagyishogy: úgy ragyog” véli. – Kösz, hogy emlékszel rá, de hogyan hallhattad? Mert te dolgozol olyankor. Vagy a család hallgatta otthon? Igaz, délutános is voltál egyideig; s ezek a rádió-előadások a harmincas évek végén: délelőtt voltak; volt egy tíz-perces és egy húszperces. Többet is tartottam; ez. a „nagyobbik adás”, a húszpercesek közé tartozott. Számomra is örök-szép élmény.

Igy találkoznak közös élményeik által: ismeretlen ismerősök, múlt s jelen, – mindez összeköt.

A gyermekáldással együttjár a sok nevetés és megannyi bosszúság. Ide tartozik a „gyerekszáj” néven közismert, megannyi szólás. Orsi mindjárt két, sőt nemsokára három nyelven nyilatkozhat; apja következő kiküldetése ugyanis Belgiumba szól, Brüsszelbe. Itt pedig a francia a tanítás nyelve. Ez Gabinak is remekül jön, tökéletesítheti nyelvtudását, bizonyos munkákat is vállalhat. Minderről beszámol az otthoniaknak, levélben; Nemcsak családi és kollégiális, de – immár talán tudományosnak számítható írások ezek.

Hanem Orsi gyerekszája... Dicséretére válik, hogy a három-nyelvűség közepette nem vesztette el a magyar nyelv iránti elsődleges vonzódását és kis tudományát. Mert olyan választékosan nyelvel anyanyelvén, hogy csakna! Még külföldön is megállapították róla, írásbeli dicséretként a szülők felé: –

– Igen nagy a szókinccse...

Nohát!...

Lássunk ebből ízelítőt honi nyelven.

Orsi nagyanyjái lakásában – ahol gyakran tartózkodik itthon töltött éveik során, – be-belép a fürdőszobába, előzetes szándék-bejelentés nélkül. Magyarán: kopogtatás nélkül. Mert így szokta meg Olaszban: utánament

szüleinek mindenfelé, amerre csak jártak-keltek a lakásban Gyerek-szokás, mi is többnyire így voltunk ezzel. A mai gyerek meg éppenséggel így tesz, mivelhogy kevesebbet lehet együtt szüleivel, mint az otthonülő és főként csak-velük foglalkozó anyai éra idejében. Ha tehát együtt vannak, akkor aztán sokszoros és szoros együttlétre áhítozik, „egy perces-pillanatot sem hagy elfutni hiába....Ezért nem róható meg sem a szülőpár, sem maga Orsi, ha nem úgy tanították: „ne nyiss be a fürdőszobába, ha éppen más van bent. Dehát a szülők és nagyiék csak nem: „mások”? Így esett az eset, hogy Orsi betoppan váratlanul a fürdőszobába, – vagy utánamegy az oda induló nagyapának, – aki hirtelen maga köré kanyarítja nagy fürdő-törülközőjét, ám ez sem óvja meg attól, hogy Orsi így ne nyilatkozzon, kellő szeretettel, de nyugodt szemrevételezés után:

– Mondhatom, elég ütött-kopott vagy.

És:

– Apu feneke gömbölyűbb.

Mindez persze strandon is megállapítható, ott is közli véleményét, immár az egész fürdőző családdal vagy társasággal,

Szomorúbb, amikor nagyapja betegsége úgy megkoptatta az amúgyis karcsú-nyurga alakot, hogy Orsi erre már csak – legyintett.

Még szomorúbb alkalommal ismerhettem meg Orsit: nagyapja temetősekor. De oly életteli, és persze oly nagyvilágian nevelt, fegyelmezett, hogy repeső kedvességgel sietett üdvözlésemre, amikor ott álltam családjával szemben, egyedül, a farkasréti temető grundjánál.

Ami az ütött-kopott kifejezést illeti: valóban remek intelligenciára vall, s egyben jó, s finom humorérzékre. S annálinkább megengedhette a kitélt, mert öltözetében igenis elegáns volt nagyapja, s ezt méltányolta unokája.

Zsuzsiéknál is megszületett az első gyerek! Fiú, Jancsika. Legszorgalmasabb látogatója nagyapja. Persze a nagyival, de míg ő gyakorlatiasan: ellátásával törődik főként, – gyümölcs, efféle, – addig nagyapja ráérhet foglalkozni vele. Beszélgetnek. A csecsemőnek láthatólag tetszik nagyapja; s amikor gögicsélni kezd, nagyra értékeli immár nagyapjában: a beszélgetőtársat. Ahogy kisfiú lett, méginkább, ebben a korban imponál leginkább a gyerekeknek a hozzá egyenrangúan szóló, okos felnőtt.

Persze, az érdek is fellép ebben a korban már, s ez a „mit-hoztál” jelszóban nyilvánul. De Jancsika sokkal finomabb annál, semhogy ily nyersen kérdezzen rá, tehát úgy teszi fel a kérdést, mint akit az ingyencégek nem érdekelnek, viszont mint kis üzletembert, annálinkább az autó, no persze a játékboltból. „Hoztál nekem kisautót?” – ez a jelszó, amikor ajtót nyit, mert nagyapja csengetését ismeri, az időpontot is nagyjában tudja már, mikor szokott látogatóba jönni, – hát ilyenkor rohan eléje,

örül, ha sikerül az, hogy ő nyisson ajtót, ő „fogadja” nagyapját. Ilyenkor, amint megpillantja, megtorpan, örömeiben; majd hogy ezt lepezze, – férfiasan! – ... rátér azonnal „a gyakorlati dolgokra”: a kisautóra. De nem agresszíven, sem hizelegve, hanem szeliden-szolidan, félrehajtott fejjel, ráfüggesztve melegbarna tekintetét. Persze, mindég van kisautó.

– Dehiszen rengeteg lehet már neki – vélem. – Nem únja? – vetődik fel hát a kérdés. Tibor tagadólag rázogattja fejét, hogy nem, ezt nem lehet megünni, mert: „Más színű és más-formájú mindegyik”. – Ha most olvasná e sorokat, mindjárt tisztázná velem a nagy kérdést: e két jelző-határozó egybe-irandó, vagy kötőjellel, avagy teljesen külön. Az akadémiai magyar-nyelvtan, mely pár-évenként, vagy most már éppenséggel évenként újonnan megjelenik, tartalmazza az efféle, újságíró-író számára oly fontos szótárt: a vitathatókat éppúgy, mint az állandósult, megállapodott formát.

Node visszatérve a kisautóra, – valóban, trafikok, bazárok, butikok: telve a különféle színű, formájú, nagyságú és rendeltetésű autócskákkal; igen, utóbbi azt jelenti, hogy nemcsak afféle guri-guri kaszlik, hanem van tűzoltó- és mentőautó, traktorfélék és locsolókocsik, és versenyautócskák is, a technikai divat szerint új- meg újfélék. A pénztárcától is függ persze a választás; no, ebbe én is besegítek, veszek időnként egyet, ehhez képest buzgón böngészem az ilyen szín- és formadús kis kirakatokat. Tibor arról is felvilágosít, hogy már azért sem megunandó a kisautók rendszeres sokasodása, mert csere-tárgy alapját is képezik. – Hát persze! jut eszembe, csereberélnek ám a gyerekek játékot, emlékezzünk csak saját gyermekkorunk hasonló kis ügyleteire.

Nagyanyja dolga a nehezebb, mert ő élelemfélét hoz. Nem egyszerűsítheti ezt a problémát az édességboltok látogatására, ahol nagy a választék, s éppezért könnyű és hálás feladat lenne ott beszerezni a kecsgetető kis zacskókat, – de nem! Veje, az ifjú apa és családfő: igen bakafántos éteren, nem engedélyezi a cukor- és csokoládé fogyasztást. Csak nagyon ritkán, egy szent-időben egyszer, a szószeros értelemben: tehát Karácsonykor, Húsvétkor.

Ünnepnapok után megint „sajt-éra” van Jancsikáéknál. Tibor kér, vegyék sajtot, mindenfélét, ha vásárolgatok, legalább abban legyen változatoság a gyerek számára. Meg is teszem, de meg is kérdőjelezem: – Az állandó sajtzag nem lehet éppen kellemes, lakásban?! „Nohiszen megvan annak a helye”, – tudja Tibor. Hát veszegetjük a sajtot szorgalmasan, egyideig. Aztán megint jöhet kis cukor, csoki, mostanában éppen otthon is kapnak. De rövidesen megint: „sajtolás”, – márcsak így mondjuk.

Többes-számba került már az igék-állítmányok sorja, előbbi szakaszban. Nyilvánvaló a miértje: megérkezett a második gyerek!

Lány! Anyja örül. És anyja az igen eredeti Luca nevet adja neki. „Hogy

jutott eszébe? – nevetgél jólesően a boldog nagyapa, – de nagyon jó ötletnek tartom.”

Luca hamar nő. Apró-létére is már elég erős korocskájához képest; és „ehhez képest” azt szokta mívelni, – Tibor elbeszélése szerint, – ami a nagyapát igen szórakoztatja, a mamát kevésbé, de jó humorral fogja fel:

Luca tehát, ereje teljében, – meg olykor dühösen kicsit, valami miatt, – azt míveli, hogy körülnéz a szobában, sajátos tekintettel, – amit övéi már ismernek, mit jelent?... azt jelenti pedig: minek mehetne neki?... És neki is ront, ledobálva mindent, könyvet, játékot, kézzel-lábbal, hadonászva. Ez ostrom-roham előtt előzékenyen így szól anyjához, aki az ajtó mögül lesi lánya nekikészülődését:

– Anyu, te most menj a konyhába.

Ez a mondás elhangzik olyankor is, amikor nem venni észre különösebb nekikészülődést a lányocska részéről, de ez a mondat felkelti anyja rossz sejtelmét. Ilyekor meg-megáll az ajtó mögött; de lehet, hogy valóban nyugodtan kimegy a konyhába; vagy szobájába; pihenni. Amire nem-sokára szükség is lesz. Luca hadterepére való visszatérésre bírja ilyenkor a félreismerhetetlen neszezés, zörej, csakhamar zajjá fokozódva. No, akkor gyengéd eréllyel elfenekeli lányát, és ezzel le van zárva a dolog. Persze, még előbb helyükre teszi nagyjából a szétdobált holmikat, mert ez a teendő csak rá vár, a kicsi még kicsi ahhoz, hogy fel is rakja, amit ledobott...

„A két gyerek majdnem megsebesült!...” – kezdi Tibor egyik napon. Mint amikor meg van ijedve az ember, – különösen egy szelid ember, – oly hitetlenkedő csodálkozó hangon... A hallgató szíve szinte belesajdul... A sztori a következő: „Tudod, mondtam, hogy több szép szobanövényük van, egyre nőnek, egyik szinte fányi nagyságú, át is kellett már ültetniök nagyobb tartóba. Ahogy a gyerekek körötte szaladgáltak, szokásuk szerint, megránthatta egyikük, vagy beleakadt gombjuk, ujjasuk, s dőlni kezdett.” – Ki volt ott? Te? Szülők? Senki? – pergetem a kérdés-sorozatot, nem-kevésé ijedten magam is. – „Á, semmi baj, végülse. Mert a nagy növényt a saját súlya legalább annyira tartja vissza, mint amennyire lehúzhatná a feldöntés. Szerencsére a gyerekek még nem oly erősek.”

Más:

Luca áll a kádban, s amíg anyja mosdatóeszköz után matat vagy törülközőért nyúl, Luca meg-megsürgeti:

– Siess már, anyu, nem látod, hogy csupa libacomb vagyok?

A nagy család most ezen a Luca-féle gyerekszajon örvend, mulat, – de városszerte elterjed, nagyapa szerkesztőségén keresztül. No meg a szülők és többi hozzátartozók munkahelyén át. Nincs üdítőbb az ilyen nem-kitalált gyerekszajnál. Hálás vagyok érte Tibornak, hogy nékem is mindég elmesélte.

Luca fruttit kíván, de nagyon, annál inkább, mert megint dugdossák előlük a szülők az édességet, a modern nevelési elvek szerint, amelyek mostanában bejárják az illetékes berkeket: egészségügyi nyilatkozatok, ilyen-olyan orvostól, intézménytől, onnan az iskolákba, ovikba, családokhoz. „Igen, inkább sajtot” – mondják a hypermodern gyógyászok és családók. „Holott a cukor kell a szervezetnek” – ez Tibor ellenvéleménye. S mert nemcsak elméleti ember, de jó ember is, hát lehalássza a magas polcra a cukrosdobozt, amelyben van 3 azaz három frutti. Luca menten elosztja:

– Kettő enyém, egy Jancsikáé.

Ám mi történik? Mielőtt elszopogatná az első cukrot, hirtelen elnyílik kis szája és kerek szemmel néz a szembenállóra, ezúttal éppen kis bátyjára.

– Mi van? – kérdi ő, felnőttesen.

– Lenyeltem egy kis darabot – rebegi Luca, nagyon gyerekesen, s nagyon ijedten.

Mire Jancsika, amolyan fiús ugratásból: Meg fogsz fulladni.

Luca meghökken, – de aztán játszik tovább.

Ám jó óra múlva, váratlanul, hatalmas sírásba tör ki, s egyre kéri nagyapját, – aki éppen inspekciós mellettük, – hívná fel anyukáját a munkahelyén. Tibor keresi, ám nem találja a számot, nem is igen akarja, mert nem jó munkahelyen zavarni valakit. Luca el is felejtette, úgy látszik, megnyugszik hát a nagypapa is.

Ám...időmúltán megint hatalmas zokogás, s méghevesebb kérések, sőt követelés. – Akarok anyuval beszélni telefonon.

A nagypapa: – „Látod, nem találom a számot, dehát nekem elmondad, s ha baj lenne, tudod, hogy én... Nyájas, szelid hangja: most is hat.

Aztán megint Luca, kisidő múltán:

– Mikor fogok megfulladni? Mert mondta Jancsika, hogy meg fogok, de hogy mikor, azt nem mondta. Anyutól akartam megkérdezni és... – nem tudja megfogalmazni a gondolatot: elbúcsúzni akarok anyutól...De Tibor megérzi, látja rajta, könnybe-borult arcán, tekintetén.

„A szó ugyan ismeretes lehet Luca előtt, eleget búcsúzkodtak, valahányszor utazott valamelyik a szülők közül, vagy éppen mindketten, nagyszülőkre hagyva őket, s ilyenkor mindég szerepelt a szó is: búcsúzni.”

Tibor persze elmeséli rögtön a hazatérő Zsuzsának, miért kellett volna kétszer is felhívnia telefonon. „Ámbár én elég megnyugtatóan elmagyaráztam neki, hogy ami egyszer a nyelőcsövön lement, azt ugyanúgy feldolgozza a gyomra, mint azt, amit jól megrágott; különben is: oly kicsi és puha darabka az.”

Abban persze megegyeztek mindannyian, hogy a papának nem mondják el, mert ez jó ok lenne számára, hogy méginkább tiltsa őket a nyalánságtól.

– Mintha a krumpli is nem akadhatna meg a torkomon – védi ügyét Luca. Mert azért ez az eset se vette el kedvét az édességtől.

Nemsokára, ahogy nőttön-nő, így lesz belőle bátor gyorskorcsolyázó, – idővel csapatversenyző és nyerő csoport tagja, külföldön is...

De az még kicsit odább van. Ekkoriban – a cukor-nasolással egyidejűleg – szopja az ujját Luca, pedig ahhoz viszont már nagyocska. Ujabb ok apja számára, hogy példálózzék: – „Ha a cukorszopogatás legalább arra lenne jó, hogy erről leszoktatna!...” Eleddig nem sürgették türelmetlenül, most is csak szépszóval; olykor, gyengéden, ki-kiveszik ujját szájacskájából.

Persze hogy Tibor nagypapa is igyekszik maga részéről; és persze-hogy önmagához híven: úgy beszél Lucához „ezügyben”, úgy „fordul hozzá etárgyban”, mint felnőtthöz, egyenrangúan, szokott felnőtt beszédével: nem gügyögve!

Megkérdi hát Lucát:

„Meggyőződésből vagy szokásból szopod az ujjad?”

Mire Luca „veszi a lapot”, s meghitt bizalmassággal közli nagyon-kedvelt nagyapjával:

– Tudod, olyan nehéz leszokni róla...

Így, ezen szóval és mondafűzéssel. És „nagyos” hangsúllyal, persze. Hiába no: okos nagyszülők- és szülők okos gyermeke...

Kis idő eltelt és ismét kisidő múlik el, s Luca már arról faggatózik: hogyan jön elő a gyerek, és mennyi ideig tart... Mert arról persze már „régén tud” – négy éves... – hogy anyja hozta világra. Gólyamesét sohse hallott. Nagynénjével tárgyal erről, – tapintatosan nem a szülő anyát faggatja... – s ő, Gabi, megfelel neki, kis gondolkodás után: – Bizony sokáig tart, talán 5-6 órán át is... – Ehhez képest; mit mondhatnának azok, akiknél pár napig tart, így Gabinál is... Dehát Ő elvégre is pedagógus és anya egy személyben, dehogyis ijeszti el már most! Dehogy akar – előrevetítve – félelmekkel telíteni egy kis lánygyermeket...

A gyerekek szóbeli bemutatása után és annak következtében: Tibor il-lőnek találta volna, szerette volna bemutatni őket nekem. De ez persze nehézségekbe ütközik, a mai elfoglalt diákvilágban, másfelől Tibor elfoglaltsága miatt. A magamét nem említem, mert szabadúszó létemre, azt félre tudom tenni, ha érzelmileg fontosabb adódik; s ez úgyse lett volna rendszeres, csak olykori program, amit tehát mindenképpen meg tudtam volna oldani, magam részéről. Csakhogy az igen féltékeny nagymama miatt is ment nehezen. Érthető ez annál, akinek ez jelenti az életét, régi módon: a háziélet, a család, s immár az oly élet-édesítő unokák. Hát persze-persze, százszor is persze. De akkor is... a magányosok lelkihelyzetét nem szabadna azzal nehezíteni, hogy a családok szigorúan zárt kört alkossanak,

szinte elektromosan leblokkolva. (S immár, manapság, a szónak technikai értelmében is, hiszen hány elszánt házastárs juttat ideg- vagy éppen elmeegógyintézetbe vetélytársnak hitt nem-családtagokat, akivel házastársa jó kapcsolatban van. A féltékenység ördöge... S hogy az ilyen intézetekben hogyan „gyógyítják” az embert, az közismert, sajnos. Azelőtt „csak” politikaikat sújtottak effélével, az is szörnyű. Gondoljuk meg, hogy elektromos áramot vezetni a fejbe, ez iszonyú, s azelőtt csak hirhedt gengszterek ellen alkalmazták, – mostanában meg mindem csippcsupp ügyben ez a megoldás, ime, a polgári lakosság is hogyan kimutatja ebben farkasfogát, hatalmi tébolyra való hajlamát...Merthát ez az...)

No, de hagyjuk a nehezét. Lássuk, hogyan oldja meg békés ember az ilyen gondot: Tibor csak-csak megtalálta módját, hogy összehozzon apránként unokáival. Ehhez persze ki kellett várni azt, hogy olyan korba jusson először is, amikor már nem szorul dajkaságra, tehát nem csak a mama vagy nagy viheti házonkívültre, sétálni.

Jancsika érte el leghamarébb azt a kort, hogy nagyjával menjen a közeli parkba sétálni, port rúgni, vagy éppenséggel már labdát rúgni. No, csak kicsike labdát, és magányosan még, nem csapatban. Utóbbi esetben nem is tudtam volna vele összejönni, akkor éppenhogy láthattam volna sok más fiúka között ugrálni, elkapva egy pillantásra a futkosók között az ő kis alakját, miközben Tibor mutogathatta volna: „No, itt van, ő az; most ott áll, most innen fejel, most eminnei cselez.” Hát ez nem lett volna kellemes annak, aki személyesen szeret ismerkedni, és ráadásul nem is fociértő.

Megjelent hát Jancsika végre, nagypapa kezén, a parkkal szemben nyíló kis utca végiben... Ó, de aranyosak voltak ők ketten. Jancsika szőke haja az „aranyosságot” még fokozta; gömbölyded kis alakja mellett nagypapa karcosú, nyurga termete: ez igen szép képet mutatott. Így láttuk meg egymást először, az úttest két oldaláról. No, elment a villamos, a busz, végre átjöttek. Leplezetlenül és azonnal kimutattam elragadtatásomat, amit kisgyerek csak-jó-néven vehet. Vett is. Ilyenkor még nem merül fel a hízélgés vagy érdek vádja a kedveskedő ellen.

Jónéven vette, mint egy jólnevelt fajcica vagy kedves-okos kiskutya – ó, bocsánat, a hasonlatért, de a legjobbat akartam ezzel mondani; szeretem ezeket az állatkákat, akikkel a várost is megajándékozta a természet bölcsessége. Vagy inkább mondjuk így: a fejüket használó vagy éppen tudós emberek társadalma. – Vittem kis csokit is, persze nem rögtön nyújtottam Jancsika elé, de nem is soká, ismerve az otthoni ordret, hogy nemigen ehet édességet. Hát azzal is adtam át: addig egyen belőle, amíg lehet, 1 míg itt van, ahol nem tiltják le esetleg az elfogyasztását. Vigan s elfogulatlanul vett is belőle. Majszolta. Örültem.

Ahogy ott ültünk hármásban, szemben velünk megjegyezte nyájasan egy szemlélő, nyilván környékbeli ismerős:

– Barátság.

Nagyon hálásan néztem rá, telt-magos alakjára, ugyancsak telt-ovális arcára, meglett kort mutató vonásaira, enyhén-őszülő hajára.

(Hej, de kár, hogy nem jutott eszembe akkor, amikor Tibor kórházba került...Igaz, nem tudtam nevét, se címét; akkor nem tudakoltam Tibortól, csak annyit kérdeztem, hogy házbéli-e, környéklakó-e, mire rafeleite a várható igent.)

Jancsika a csoki-majszolás után csakugyan rúgni kezdte a port, márhát a kislabdát, s nagyapja bízta:

– Nyomás.

Nem tettem felkiáltójelet e szó után, mint ahogy megszoktuk, mert ahogy Tibor mondta, hát az igazán nem volt a szokványos hujrázó-agresz-szív hajszolás, hanem csak egyszerű kijelentő szó, ami így kedvesen-finom humoros árnyalatot kapott.

Ujfent el voltam ragadtatva.

Igy eldöncikéltünk egy ideig. Jó volt. Nagyon jó. Dehát minden jónak is vége kell legyen, kit-kit szólított a kötelesség vagy szokás: Tibort a munkája, Jancsikát meg ebédre várta nagyanyja, no, arról tanácsos nem elkészni, nem ő kapna ki, hanem nagyapja.

Megindultunk hát, kis kitérőt téve, a nagy parkban, a tekervényes utacskákon bóklásztunk keveset, aztán rátértünk az immár hazavezető útra, mármint ami őket vitte haza. Utközben kis pajtása csatlakozott hozzánk, nyomban kézen fogták egymást, jó volt nézni...Két szelid, békés gyerek. A másik gyereket is kísérték, mégpedig idősebb hölgy, lehetett nagyi, nagynéni avagy pótmama, – mert ma már nincs Fräuleinnek nevezett alkalmazott, azt kinőttük egyéb szolgálattal együtt.

A felszaporodott kis társaságban már kezdtünk is búcsúzni, búcsúzó nélkül, ami igen jó akkor, amikor az egyik jelenlévő magányos és így fáj még az ilyen apró alkalmi kis búcsúzás is...És a gyerek is még oly kicsi, hogy ugyancsak érzékenyen érinti a magányos néni vagy bácsi távozása. Emlékszem, valahányszor rokon látogatott, – vagy most, felnőtten én látogatok rokongyereket, – mindég ugyanaz a gyermek részéről a refrényszerűen visszatérő elköszönés:

– Ne menj még...

Jancsikával hát sikerült megismerkednünk.

Lucával már nehezebben ment az ismerkedés. Már maga a gyerek se állt rá talán, kötöttebb lévén nagyanyjához, szüleihez. Nem érthette, miért kell neki megismerkednie velem; Tibor viszont biztosan elmagyarázta neki. Vagy nem magyarázta, hanem véletlenszerűnek tüntette fel a talál-

kozást. Aminthogy ezt ki kellett mondanunk pár perc múlva, de nem a gyerek előtt immár, hanem a váratlanul feltűnő, elének toppanó nagymama előtt.

Nohát, úgy történt, hogy a kisebb gyerekeket, akiket még kísérni kellett, felosztották egymás közt a családtagok, széles körben: szülők, nagyszülők. Egy alkalmas napon, — amely Tibor munkabeosztásának megfelelt — Őrá, a nagypapára jutott a sor. Ezt nagyszerű alkalomnak találta arra, hogy bemutassa nekem Lucát. Én beleegyeztem, boldogan, mert:

— Ez nekem nagyonis jó, hogy ott van a Moszkva-térnél, mert az a környék volt hosszú időn át otthonom, Mondhatom: szülőfalum a II. kerület belterülete. Ott volt mindkét lakásunk, ott jártam iskolába, elemibe, gymnáziumba, örülök, ha van azon a tájon dolgom; vagy ha szépidőben időm van rá, csak úgy sétáljak egyet valamelyik parkban, mert akad ott abból elég.

Ebben megegyeztünk volna. Soká kellett várnom Tiborra, még csodálkoztam is, hogy ha már engem várat is, de a gyerekeknek éppen nem mindegy, mikor szabadul a napköziből, miután már előtte az iskolapadot is végigülte félnapon át?... Mielőbb ki kell jutnia, jártatnia lábát, s annál inkább, mert igen mozgékony: gyorskorcsolyázó, kezdő, de már igen jó, szereti csinálni. Ilyen hosszúlábú gyerek számára keserv: annyi időn át tapadni a székhez, zsugorognia iskolapadokban, asztal fölé görnyedni háromnegyed napon át, mint valami régi-világbeli irodakisasszony... Ezt mondtam is Tibornak, ő megintett, hogy most ne bosszankodjak, nehogy így kerüljek szembe a gyerekekkel, akik az ilyesmit észreveszik, megérik. Nojó, siettünk, pár lépés, már ott is voltunk. Megintcsak elég sok ideig kellett várni, míg kijöttek, — ügylátszik Tibor szóbaelegyedett valamelyik nevelő-tanítóval, s az ő szokott módján belefeledkezett a csevegésbe, amelyet, mint mindég, ő kezdeményezhetett. Novégre, itt vannak.

Luca oly közömbös volt, hogy szinte már hideg, én hát igyekeztem temperamentumos voltomat fékezni és nem mutatni kitörő örömet látásán, le is hűtött a viselkedése. Nem kellett volna előre szólni a gyerekeknek — ötöltt eszembe, véletlen találkozásnak kellett volna feltüntetni az egészet. Nohát, mennyi ideje készülünk rá, s eszünkbe nem jutott, csak most utolsó pillanatban, amikor más késő „elpróbálni” a váratlanság látszatát, tehát, hogy sietve jöjjenek egyik oldalról, és meglepve torpanjanak meg látukra, mondván: „Nohát, ez a kis unokád, ugye?”

Pár perc múlt el, mialatt Luca hallgatott, rám se nézett, egyenesen maga elé bámult csak, és olyan léptekkel sietett, mintha most is gyorskorcsolyázna. Nem állhattam meg, hogy erre meg ne jegyezzem: „Tudod-e: itt korcsolyapálya volt az én időmben.” Ez feloldotta a kínos hallgatást. Tibor örült ennek, jóleső elismeréssel pillantott rám.

Am egy perc múlva, mintha csak kísérleti nyúl lettem volna – modern nyelven szólva: mintha csak tesztelték volna – elénk toppan a nagymama! Akinek ezidőszerint a város egészen más táján kellett volna tartózkodnia, ezért is nem jöhetett Lucáért, azért küldte maga helyett férjét, Tibort.

– Maga mit keres itt? – szölt azonnal hozzám.

Mire én, zavaromban, amit ugyan nem mutattam, de mégis csak éreztem, nem azt feleltem, ami magától értetődő lett volna, amit fentebb említettem: hogy hát én idevalósi vagyok, ha most másutt is lakom, s hogy ez a legszebb éveim emlékét hordozó terület, ahová gyakran ájtjövök, emlékezni, vásárolni, templomba, uszodába, látogatóba itt-maradhatott régi helybéli ismerőseimhez... – nem, azt feleltem, mintegy védekezve, hogy:

– Ó, éppen a cicámat készülök látogatni, dajkaságba adtam az Orbán-térre, mert pesti lakásban nem tudott illendőképpen viselkedni, megmaradni.

Tibor és Gizi erre összenéztek, mintha mondták volna: „Jól kivágta magát.” Ez volt tekintetükben, csak nem mondták ki, illő módon.

Felültünk, egyazon buszra kellett szállnunk, egyfelé vitt utunk, mert Lucáék a hegyen laknak, a legmagasabb pontján a városnak, túl a János-és Szabadsághegy magasságán is, tehát az Orbán-téren kellett áthaladni.

Élményszerű volt ez a kis családi utazás. Tibor meglepett mindannyiunkat tőle szokatlan, határozott fellépéssel, – no nem a mi benső kis ügyünkben, hanem egy finom előkelő utashölgygel szemben, aki „ráült” unokájára, olyannyira szorosán ült mellé, valósággal kiszorította. A hölgy ellenvetést is tett, hűvös nyugalommal: „Van ott hely!” – amitől Tibor méginkább felpaprikázódott, de valóban olyannyira, hogy piros lett a feje. Én aggódtam emiatt, szóvá is tettem, amit viszont felesége vehetett zokon, amiért ilyen bensőségesen aggódom az ő saját férjéért. Dehát az ember aggódhat jóbarátjáért, sőt egy idegenért is, ha éppen tanúja effélének a kocsiban. Szerencsére nagyobb vita nem keletkezett a buszban, elit utasok járnak többnyire ezen a vonalon, akik nem avatkoznak bele efféle, amúgyis helyteleníthető kettős vitába, viszont ha baj van, segítenek. De bajt nem láttak, noha Tibor erősítgette, hogy nemcsak teljesen kiszorította Lucát, hanem valósággal ráült. „Minek kell egy kisgyerekre ráülni?” ismételte újra, piros arccal. – „Nem szabad ennyire felizgatnod magad, tudod. Milyen piros az arcod? még megüthet a guta!” szöltam szeliden, másodszor is; e második felszólalásomkor a guta szót szándékosan használtam, lássa a felesége a humorosan-erős kis szó mögött, hogy nem kisajátító, jogtalanul túlzott gyöngédség indítja fel aggodalmamat. Mintha használt is volna, mert visszatért színe, amely előbb kissé mintha halványodott volna, szemben férje pirosuló képével. Még-megnyugtatóbbnak

találhatta, hogy felajánlottam egyúttal a helycserét Lucával, de jött rá a válasz, Tibortól, s ha jól emlékszem: a gyerekre telepedő hölgytől is, hogy én mégkevésbé férnék el, hiszen azért is nem ültem oda, mert ott csak gyereknyi hely volt.

Érdekes volt a vásári jelenet is.

Már nem emlékszem, mikoris vásároltak a zöldségesnél – felszállás előtt még, vagy átszálláskor, amikor a hegy felé menő buszra kellett átszállniuk, nekem is, nekik is; mert valóban felmentem a cicához, tehát nem is füllentettem. Éppen-csak hogy nem ekkor mentem volna oda, hanem legközelebb, de most kellett menjek, ha már egyszer ezt mondtam... Semmi baj, szép séta, még ha nem lenne is otthon még a háznépe, a cica kivételével, ő viszont nem tud ajtót nyitni nekem; de ilyen szép időben alighanem úgyis kint lesz a kertben, s ha szölongatom, vagy akár csak meglát, rohan elém, így hát utam nem lesz céltalan, mert neki mindenképp örömet okozok: simogatással, duruzsoló szépszóval, falatka étellel, s pusztán azzal már, hogy meglátogattam. Méltányolja, hogy az átadáskor nem végbúcsút vettem tőle, mint hihette szegényke, mert igen hosszan-keservesen nyávogott utánam, – de aztán abbahagyta, mert lekötötte az izgalom és aggodalom, az új helyre érkezés mindenkori velejárója. Hogy aztán egy-hét múlva újra meglátott, nagyon örült. Amikor ezt mesélem a kis családnak, ez még Lucát is érdekli. Annál kevésbé a bevásárlás! Nagyanyja hiába noszogatja: „Veszünk anyuéknak szép retket, no, még mit vegyünk?” Luca nem nézegeti a gusztusosan kirakott zöldség-féléket, nem válogat nagyanyja enyhe helytelenítéssel mondogatja is: „Egy lépést se tene, egy lépést se”, ami csak annyiból nem „stimmel”, hogy lépegetni, sőt: lépni aztán igazán tud a hosszúlábú s ráadásul gyorskorcsályában képzett Luca, a kistermetű nagymama aprózó léptei mellett, de karjával valóban nem tesz mozdulatot sem. Lehet-e csodálni egy gyerek részéről? hacsak nem lenne haspók, márpedig nem az, amint vékony, nagyapjához hasonlító alakja mutatja. Aztán... ők buszoznak tovább a hegy felé, a város legeslegmagasabb pontjára, a Tündér-hegyre, – odavalók, igazán... – s én pedig leszálok az Orbán-térnél, úgy, ahogy előre közöltem, hogy ott van dolgom. Szemükláltára lépcsőzők felfelé a Tusnádi-utcába, az utacska közben a már jól-ismert kutyák-cicák, szép növények fogadnak, melyek a kellemes villa-házak tartozékai. A cicámat is otthon találtam, természetesen...

Utólag nem volt visszhangja e találkozásnak, semmi dorgálás, szokott jelenet a házastársnő részéről. Hálistennek; nem tesz jót érzékeny és szellemileg-fizikailag elfoglalt embernek az efféle. S ez vonatkozik végülis mindkét félre: arra is, aki „adja”, s arra persze méginkább, aki elviseli a jeleneteket.

A kis Eszterke született még! Őt sokáig vártam uzsonnára; sokszor, és nagy gonddal – sőt: izgalommal – néztem át még-használható abroszaimat, színezett terítőimet, hogy minél szebben terítsek meg. De csak-halasztódott. Rájöttem: még túlkicsi ahhoz, hogy nagyapjával elengedjék hosszabb időre, márpedig nem mindegy, hogy a közeli parkba mennek-e, vagy pesti útra kelnek át, Budáról. Így hát beletörődtem, hogy erre még sokáig kell várni. Attól nem tartottam, hogy Lucához hasonlóan hideg lesz, vagy aggodalmas; temperamentuma más, ahogy nagyapja lefesti előttem kis jellemét, márpedig Tibor jó író, tehát jó jellemző, jó elbeszélő.

Orsit viszont alighanem láttam, amikor egyszer elsétáltam utcájukig, egy kellemes napon, – nem látogatási szándékkal persze, hivatlanul ki menne, főként első vizitre?! De ahogy nagyapja leírta akkori mivoltában, – dundi, szösz, – alighanem ő lehetett, aki a két testvér-család egymáshoz közel fekvő villa-lakása között iparkodott az úton. Aranyos volt.

Ahogy nőnek a gyerekek, a gyerekszám is ritkul. Nem mintha felnőtt-gyerekek is nem produkálnának sok kedves humoros kiszólást.

Tiborról magáról

Főként a gyerekszám volt Tibor kedvenc mondanivalója.

De beszélt sok egyébről is: kiselőadásokat tartott mindkettőnket érdeklő témákról; művészeti életünk szereplőiről; magánéletükről is pletykákat, finoman... „Összegurultak” – így nevezte eredeti finom humorával, ha ketten „nagyon” egymásrataláltak...

Máskor meg színművekről, filmekről, TV-darabokról szólt, – rapszódikusan, hol erről, hol arról, ahogy éppen eszébejutott, s főként – újságírói létére – ami aktuális volt! Ez volt a főszempontja, igazi riporter létére.

Tibor szerkesztőségi emlékeiből: szívesen idézgette, ismételten, azt a kedves jellemző esetet, ami a háború utáni időkre s az előtti békeévekre is jellemző volt. Akkori, s háború utáni főszerkesztője: annyira nem tudta a helyesírást, hogy az általa gépelt közleményeket kénytelen volt levenni a faliújságról is, – s átírni persze a lapbéli cikkeit!... – annyira hemzsegett a helyesírási hibáktól. „Hogy csak egyet említsek a sok közül, ami hirtelen eszembe jut: muszáj helyett: muszályt írt...” Tibor, hogy jóvátegye „te-kintélyromboló” tettét, amiért pirossal kijavította főnöke hibáit, – a következőket moccélta el neki: „Más lapnál is megесik az ilyesmi, e káder-dús időkben azám! Így például: kiszemeltek újságírói posztra egy jó laphoz egy jó káder-t, aki mihelyt tudomásul vette új beosztását, így szólt, mielőtt elhagyta a főnöki szobát, s mielőtt odalépett volna új munka-asztalához:

– Főszerkesztő úr, őszintén meg kell mondanom, hogy nem állok jól még a helyesírással.

Mire az:

– Na és? Hát van gépíró!

Az irodalom jeletősége napjainkban – ez is kedves témánk volt. Ebben is megegyezett véleményünk, aminthogy általában is: vita nélkül, jó hallgatóként fogadtam Tibor mondókáit, mint egykor Édesapámét, a családi asztalnál. Nagyonis szerettem ezeket az asztal melletti meghitt kis-előadásokat, amelyek beszélgetéssé nőttek, ha volt hozzáfűznivalóm.

Az irodalom – véleményünk szerint – a mai technika hatalmánál nagyobb hatalom volt egykor, a maga idejében: a mi időnkben, ifjúságunk korában.

– Nagy találmány– véltük. – Az első, örök, nagyszerű, békés és így leghasznosabb találmány; jobb a Rádiónál s TV-nél, mert hangtalan, senkit nem zavar környezetünkben. Időhöz sincs kötve, bármikor kezdhető s abahagyható. Többé-kevésbé tudomány is. Ha olykor némelyek vissza nem élnek vele: elsőrendű béke-eszköz, béke-szimbólum, béke-életforma!

Iskolai emlékeiről kérdezem legközelebb Tibort. Sajat emlékeiről per sze. Magam sem reméltem, ő sem, hogy ez emlékezés közben: egyfajta érettségi-találkozó-szerű, meleg hangulat áll be, hogy még a hűvösödő őszi szoba is bemelegedik...

Ez a jó következménye annyi-évi sorozatos kettős-beszélgetéseinknek.

Tibor tehát: a Wesselényi-utcai gimnáziumot látogatta, mint környéki lakos; Almássy-téren Hársfa-utcában laktak. Felsőiskolára a Kölcseybe került, ez kereskedelmi volt. Ilyen jellegű iskola ma nincs is! illetve megannyi különböző jellegű szakiskola hasonló hozzá.

Ide kitűnő társaság járt, akikre már azért is emlékeznek, mert ekkor már felnőtt fejjel értékelték egymást, – másrészt meg, lakóhelyük majd pályájuk szerint továbbra is megmaradt a kapcsolat. Történt ez hol futólagosan, a szószoros értelemben: utcán vagy közlekedési eszközön találkozva; másokkal meg bensőségesen, mert rokon-pályákon működtek: újságírás, könyvírás, színházi állás vagy legalábbis ottani benfentesség. Kérdés, hogy akkor miért kellett kereskedelmibe iratkozni, ha úgylis másfelé tendáltak, hiszen sokan már akkor tudták, mire készülnek. Dehát az apák hivatalba vagy kereskedelembe szánták őket, polgári követelményeknek megfelelően, ahhoz illően, – pontosabban: amit a polgárembertől elvárt akkoriban a korszellem. Még a többi osztály is. Már mint politikait érte ezalatt.

Hanem erről az előirányzott útról bizony sokan letértek, jókor, – így Tibor is.

Már végzős korában kijelentette, hogy ő pedig hivatalnok nem lesz, inkább újságíró. Apja elképedt, haragudott! Mire és mielőtt még hivatalba dugta volna, Tibor máris újsághoz szerződött. Efféle kontraktust felbontani pedig nem semmiség, ezt apja tudta legjobban, tapasztalt hivatalnok és korrekt ember léte.

Ahogy Tibor kilépett az iskolából, már be is lépett az újsághoz, mégpedig az Est-lapokhoz. Tisztelet-becsület érte! mert az igen tiszteletreméltó orgánium volt!

De most nem erről beszél, mert eltölti az iskolai ballagás emléke, amit így felidéztem benne. Velejárt Illyés Gyula, Ráaday Gábor színész, s vele Várnai Zseni unokaöccse Székács, szintén. Utóbbi igen nagy költőnek készült, önképzőköri lapjuk szerkesztője is volt, Tiborral együtt. Ők ketten maguk írták – kézzel – majd vitték litografushoz az anyagot, és ott sokszorosították.

Kis lapjuk verspályázatának nyertese azonban mégse Székács lett, – mert:

– Mert maga túlhosszúakat ír! – harsogta rá kör-vezető tanárunk.

Tibor nyerte...

– Van-e még e versekből? vagy elvitte a háború, mint az enyéimet és azokét, akik hozzám írtak? Vagy ha nem is hozzám, de köreimhez tartoztak.

„Az enyéimből még akad, vagy egy kis füzet, ha el nem tüntette házi túlbuzgó takarítás, majd elhozom.”

Ennek nagyon örülök, s már előre faggatom:

– Lírai? Szerelmes?

„Szerelmes is akad, de sokegyéb is, mint tudod (– tudom... –) Tanárunkat a Nagy Péter cárról szóló nyerhette meg, így nyerhettem viszont én a versenyt. Sajnos, épezz elveszett, vagyis kifogyott, annyi példányt kellett szerteszét osztogatnom, családi-rokoni- és ismerős körökben.

Az az irodalom-barát tanár maga is írt, persze. mégpedig színdarabokat és ezeket az Uj Színházban adták elő, matiné-előadásokon. Színészek: diákjai voltak. Közönségük: jó, hiszen elsősorban családtagjaik és baráti körük alkotta, és elképzelhetően messzemenő érdeklődéssel kísérték figyelemmel előadásaikat...

– Ezek szerint te nem fociztál persze, hanem olvastál sokat – vélem.

„Dehogynem fociztam, de még mennyit, még hozzá ballábbal is tudtam rúgni, márpedig legtöbbször csak egyik lábbal tudnak, ez nem jó. Voltak házi-meccseink, iskolaköziek is, ezeken egészen jól szerepeltünk. Dehát persze sokat olvastam is.

– Fiúgyerekeknek könnyebb az életük, szórakozhatnak, akad idejük erre is, arra is, nem köti őket a házimunka, legalábbis azidőben nem volt dívat a szorgalmas házias férj- és fiúgyerek.

– „Irigyled?”

– Dehogysis, téged nem tudnálak irigyelni! Más is csak akkor, ha lehetőség nélkül ér el sikereket, vagy...megérdemelten ugyan, de túlzottan, úgy, hogy csak-őt kolportálják.

Ujra az iskolai éveknél tartunk:

– Milyen volt az iskola légköre? Vásott, sőt talán éppen cinikus? Esetleg igenjő?

„Látod, ez az! mai iskoláknak soha nem lehet többé az a levegője, ami a régieknek...S pedig ezek még csak nem is egyházi iskolák voltak.”

Erről jut eszébe némely tiszteletesük megannyi jó pedagógiai fogása. Egyik epizód éppen nem a legilledelemesebb oldaláról mutatja be ugyan a srákokat: volt a tanári mosdónak külön hatalmas kulcsa, ott függött a tanárban, azzal járt a tiszteletes is oda, ahová a király is gyalog jár: nem kerülgette a fiúkat, elment köztük a nagy kulccsal, s amikor emiatt megmosolyogták némelyek, – enyhén szólva... – merthát a reverenda és az a nagykulcs... – no akkor ő odaintette a legkuncogóbbat mindenkor, kivette kezéből tízórajját, kézbeadva a kulcsot, s ráparancsolva: „Menj és nyisd ki te.” Amire az már nem nevetgélt, viszont rajta nevettek most már a többiek.

Valósággal Boccaccio-könyvbe illő történetke, amit e tiszteletes későbbiekben produkált. Amikor a fiúk nagyobbak lettek, szót értett velük a lányokról. Tehette, akkor még nem volt közös-iskola a lányokkal. Fiait hát felvilágosította, ahogy mondani szokás manapság. Emberbaráti cselekedetet vitt véghez ezzel, levéve a terhet szende mamáról, túlszigorú-prűd apáról, no meg tanártársairól. Ez akkoriban kényes tárgy volt, mindenki rázkódott tőle. Ő bezzeg nem. Még finom-pikantériájú kis csattanóval is fűszerezte kis előadását, ismertetését. „Honnan tudod meg, milyen színű eredetileg a lány- vagy asszony haja?” s a tanácstalanul báméskodó gyerekekkel kedves közvetlenséggel közölte, miként történjék ez, s úgy hatott, mint Kolumbus-tojásával a híres eset. „Nohát; nézz a szoknyája alá és megtudod.” A sikere – és a felvilágosulás!... – ezzel teljes lett az osztályban...

Másik, tipikusan fiú-iskolához illő eset ugyancsak erős...S éppen olyan tette, kit azóta is mint legszelidebb színészünket ismerjük: R. I. Amikor az iskola meglátogatta a Parlamentet, amint ez szokásos minden iskola részéről, ez a nebuló lemaradt. Osztályfőnökük vélte, hogy el akar surranni, eleve únva a nézelődést odabent. Leszólt hozzá a felső lépcsőkanyar szép korlátja mellől, jelezve, hogy látja, amit lát...:

– Miért csoszogsz, fiam, beteg vagy?

Mire a gyerek kapott az ötleten, s rávágta az igent, Eddig hagyján, de amikor a tanár, most már komoly aggódással tudakolta, mi baja, hát...egy „csúnya” betegség nevét mondta be. Szörnyű volt! a visszhangzó jó akusztikájú házban, sőt: Házban ...

A gyerekek egyrésze megdermedt, de a többi se mert éretlenül nevetgél-
ni, várták, hogy rájukzuhan a hatalmas mennyezet. A tanár feltalálta ma-

gát, sürgősen felelt: „Akkor most máris távozzék, és az iskolába se jöjjön be mindaddig, míg orvosi igazolványt nem hoz arról, hogy meggyógyult.” És valóban...bár semmi ilyes baja nem volt, hat hétig nem látogathatta az iskolát. Persze, más egészségi osztály avatkozhatott bele. Ezalatt viszont legalább elmúlt feje felől a kicsapatás veszélye, érettségi előtt ez tragédia lett volna, s alighanem csak ezért úszta meg így is, kizárás nélkül.

– Az előbb azt mondtad: ezt a remek iskolai légkört nem találjuk ma már...hát pedig ez nem éppen példaszerű, enyhén szólva. Nem is szellemes, nem is kedélyes. A maiak eszébe se jutna effélet csinálni, annál okosabban, s eleve-fegyelmezettebbek, nemde?

„Nohát, ez csak ritka-kirívó eset volt, kár is, hogy említettem. A tiszteletes kedvesebb esetéről jutott eszembe. Tudod, a szoknyahúzással... De hogy a maiak különbek lennének? Hallgasdd csak, milyen nehezen tudnak megfogalmazni egy valamire-való mondatot az interjúkban, akár rádióban, akár riporter kérdésére. Nem a kimagasló vezetőket értem, – azok a körök igen okosak, – de a többi bizony... Míg régente a retorika, az ékesszólás volt a fő az iskolásnál! És ezt. – legalább ezt éppen! – mindannyian elsajátítottuk.”

– Te persze a többi tárgyban is jó voltál.

„Közepes. Abban voltam erős, amivé aztán lettem: irodalom. De hát ezt már tudod, ki tudná jobban?”

– Az irodalom hangyái vagyunk – bölintok mélabúsan, de aztán elnevetjük a dolgot.

Ahogy Tibor mesél tovább – máskor is – egykori pajtásairól, mintha elénk jönnének a Körúton ők: Darvas Szilárd...Balassa Jancsi, utóbbi: „azelőtt Weisz, kereskedőszülei között jött mindég, mint a pincsikutya, buzgón, és dédelgetten...”

A derék tisztelendőről még egy jó eset járta a magaidejében; az is pedagógiai tehetségét dicsérte. Mivel utcán-jártukban köszönni kellett tanáraiknak persze, ha találkoztak velük, – egyesek éppezért nyáron is diáksapkájukban korzóztak, hogy jónagyokat köszöngethessenek azzal, közfeltűnést keltve! Széles gesztussal kanyarintották le kis kobakfedőjüket, s nagyhangosan köszöntek. A tiszteletest esti sétáin kísérő háziasszonyának pedig szándékosan kezécsókolomot harsogva. Ez gyakran csakugyan közfeltűnést keltett. Mire a tiszteletes így szólt hozzájuk egyik óráján:

– Ad egy: mit kerestek nyolc óra után az utcán. – “Korzón, nem utcán”² nyikkant bele egyik-másik.

– Akár a korzón, holott ez diáknak szigorúan tilos?! Ad kettő: ha már kint vagytok mégis, ne tegyétek fel a diáksapkátokat, nehogy ezzel is kompromittáljátok az iskolát! ... Ez a legkevesebb...

Az otthon... „Apámat nagyon tiszteltük, öcsémmeleg együtt, – aki meg-

halt, sajnos, mondtam már, tudod... De még anyámmal se lehetett csak úgy akármikor beszélni.”

– Kissé sznobság, – vélem, de megtudom menten, hogy anyjuk irodába járt, ami akkoriban ritka teljesítmény volt nő részéről: idetartozik az is, hogy az akkori munkaidő 12 óra volt!... Természetesen gondoskodtak róla, hogy a gyerekek ne legyenek magukra hagyatva, volt mellettük valaki mindég: rokon, vagy kisasszony, majd nevelő.

„Apám tisztviselő volt, nem túl magasrangú, de roppant komolyan vette és így tekintélye volt. Még családja előtt is, ami nagy szó! Például egy távoli nénikénk állásért folyamodott nála; e látogatásra hozott magával nagy zacskó cukrot, számunkra, akik még kisfiúk voltunk. De mivel nem találta otthon apámat, és hiába várt rá jóideig, hát a cukrot nem adta ide nekünk, hanem majd legközelebb, amikor otthon volt apám és így beszélhetett vele, akkor, csak akkor adta át a cukroszacskót... Apánk nem tudott erről, de mi tiszteletadást véltünk látni benne – aminthogy az is volt, nem „megvesztegetés”, – és tetszett nekünk. Egyébként a néni kapott is állást, nyilván megbecsülte, s abban sajátmagát, – ha már ilyen beosztó volt abban a cukorkaosztásban, ha ennyire fontos volt neki, hogy állást nyerhessen tisztelt családtagjuk által...”

– Hogyan s mikor kerültetek át Budára, ha annyira Pesthez voltatok kötve, a felnőttek a munkahelyükkel, ti meg az iskola által?

„Persze, csak most lakunk itt a feleségemmel, gyerekeimmel, de semmiért nem adnám most már. Azért nem vagyok meg Pest nélkül sem, nem is lehetek, most meg a szerkesztőségek kötnek ide. S mindaz, ami vele jár.”

– A sok riport-út, tudom, láthattalak eleget. De én meg mint esküdt régi budai, örökké sérelmezem, hogy itt kell laknom.

„Miért? Sok előnye van e helynek, központi fekvésű, boltok és közlekedés közvetlen közelben. No, persze-persze, a szép és jólevegőjű Buda s különösen arrafelé ahol laktál: a sok szép park.”

Sóhajtok. S kibököm:

– Szoktam is mondogatni, amikor pestiekkel találkozok Budán: minek másznak át oda, hiszen minden emléküik ideköti őket, amint meg minket oda...S minket a táj szépsége is kötött, kettős a veszteségünk.”

„Rám is irigykedsz?”

– Tudod, hogy nem, csak rád nem. Egyébként csodálom, hogy első szerelmed emlékéitől, ami itt Pesten ért el, úgy el tudtál szakadni. Hja, persze.

„Éppazért! Ugy van! – veti közbe; és mindkettőnk szeme elborul kissé. Mert az a kedves, eleven és érdekesen-szép, modernül-szép lány: S. V. színművésznő, már nem él. Vagyok olyan elővigyázatos, hogy visszafo-

gom a torkomra-kívánczó dúdolást: „Egy fiú a házból,” – mert még el-sírjuk magunkat. És Tibor ne sírjon, előttem főként ne, nem mintha én férfiatlannak tartanám érte, de sajnálnám, – és ő nem bocsátaná meg talán nekem és magának az effélét.

Erről aztán ráterelődik a téma a „tényleges” szerelemre, – persze, nem az egykor-rajongott lánnyal, akkoriban az efféle „ténylegeskedés” bizony nem divatozott!... – hanem az elkövetkezőkre. Mert, eljött ennek az ideje. Minden baj elkerülése végett: szülei nem tiltották, inkább okosan irányították. Ő túljárva minden általa tiszteltek okos eszén, – saját okos feje szerint talált megoldást. Mégpedig olyant, ami a lelki meghittség végett is megfelelt neki. Messzemenően... Nagyszerű ötlet volt: anyja barátnőinek udvarolgatott. Körüludvarolta mind. És sikerrel, maradéktalan sikerrel.

– És anyád tudott róla? – képedek el, s ámuldozok.

„Ugyan! még a barátnők se tudtak egymásról... Efelől ugyan nem vagyok biztos.”

Jóízűt kuncogunk, majd komolyan folytatja:

„Anyámnak viszont egyik se mondta vissza, abban biztos vagyok, ez csak-természetes. Erről nem lehet beszélni, amilyen sajátosan-finom és különleges a társaság és az eset...dehát annál-kevésbé. Ez a mi kis körünk közös titka maradt.”

Tibor maga valóban valóságos diplomata. Legalább annyira, mint a ténylegesek: az afféle magas beosztásban dolgozók államférfiak. Külső adottságai is: nyurgasága, finom alkata, – már eleve jó alapot adnak ehhez. Finoman markáns arca pedig a megfelelő belső adottságokat tükrözi. Szelid halk hangja mindehhez, – igazán kívánatossá teszi társaságát, válogató-sak számára éppúgy, mint „mindenki” számára... Csak-csoda, hogy már régen nem miniszter, sőt!... Emberismerete elegendő, nemcsak újságíró-író módján, – amennyiben egyáltalán meg lehet ismerni embereket, miután azok önmagukat sem ismerik gyakran... – de mennyiségileg is elegendő ismeretségi köre; „mindenkit” ismer, ahogyan mondani szokták; „tout Budapest” – ahogy régen te mondták. Valóban: pályája során rengeteg fontos és apró momentumot tud politikusokról és művészekről, fontosabb társadalmi és közélet személyiségekről egyaránt. Ha távolról is, de ismeri őket tehát. Ezt mind leírni: csak ő tudná igazán. Mert oly sok ez, hogy én, egykori és örökös „jótanuló” létemre se tudnám mind megjegyezni és egyáltalán: lejegyezni. Ő is úgy jutott e páratlan kincshez, hogy lassanként, a munkálkodó évtizedek folyamán szerezte értesüléseit, és olyan élményszerűen fogadta be, hogy ezért maradt meg benne. Élményszerű alatt értek affélét is, hogy amely külföldről-jött kitűnőség itt járt, s ahol ő jelen volt, – gyakorta meg is interjuolta; de legalábbis a sajtófogadáson részt vett. Ilyenkor jó megfigyelő számára elegendő a néhány szokványos és

nem-szokványos mondat, a mozgás, hanghordozás, tekintet, – és már sokat tud róla. Ezt kiegészíti a pletykákkal, amit ilyenkor a megjelentektől hallhat okvetlenül, ki ezt, ki azt tudva a vendégről...

Egyidőben Tibor igazi egyetlen öröme az írás volt. Már mint a kis-szép-irodalom. A legélénkebb embernek is vannak befelé forduló periódusai, illetve az eddigi élmények rögzítésére vonatkozó akarata, amelyhez idő szükséges, mert koncentrálni kell az emlékekre.

A kisregény igazi mestere ő, igazán remek a maga nemében.

Mini-regény, mondhatjuk mai nyelven, – akkoriban még nem élt e szó, amikor ő ez írásait papírra lehelte: apró, kétíves – kb. 32 oldalas terjedelemben. Ezek voltak a 10 filléres és húsz filléres zsebregegyékék; közkedvelt, népszerű kiadványok, mert közlekedési eszközön, strandon, mindennütt magával vihetette, nem volt kár érte, ha kissé törődik, ázik, esetleg elvész, – utóbbi esetben vesz másikat, vagy környezete könyvéből fejezi be az olvasást, a mindég kellemes csattanót: happyendet, ami akkoriban kötelező volt.

E kisregények írói közül leginkább Halász Péter neve ismert; de Tiboréit tartom a legkedvesebbeknek, pedig akkor még alig ismertem őt, nem elfogultság szól belőlem.

Tibor kisregényei vonzóak, mindeniknek megvan a maga sajátos hangulata, levegője! Ez jellemző rá! A kisregényen belül is olyan tömör aprólékos-sággal, vagy máskor oly laza könnyedséggel ábrázolja magát a környezetet, az évszakot is, hogy festeni lehetne nyomán. Nem sajnál oldalakat elvonni a cselekménytől, ne felejtjük: meghatározott kis-oldalszámú lehetett csak az ilyen zsebregegyékék, – nos, ő mégis egyenrangúan fontosnak tartotta a cselekménnyel: a tárgyi környezet-ábrázolást. Kedves számára, hogy leírhatta a Krisztinaváros, a váraljai Attila-körút sajátos légkörét, amit annak lakói is alakítanak ki, nemcsak az őket körülvevő, amúgyis híresen-szép városrész már-már történelmi sajátossága ez.

Gyakran épp ezzel kezdi: e leírással. A Krisztinában élő, de mégse „előkelő”, – hiszen itt csak albertben lakó főszereplő nő bemutatása helyett, – magáról a városrésztől ír sokat előbb, s annyira bevezet minket e helyszínre, úgy átéretteti velünk szereplője e-vidék iránti vonzódását, hogy mire az élő-adásra keríti a sort, – tehát magának e személynek ismertetését, addigra az már szimpatikus ismerős, addigra már eleget meg is tudtunk felőle, együttélve át vele: hangulatait, álmodozásait, sétaútjait, ablakon át kinézegető óráit. Ez Magyar Tibor sajátossága: ezek az írásbeli tájképek, hangulatok, csendéletek!...

Máskor, sívárabb pesti környezetben a társasélet fokozottságát mutatja be, s ilyenkor más erényei tűnnek elő: pedagógiai készsége, mely következőképpen tanárai hatásának; azok egykori szavait véljük hallani, amikor sze-

replői által egyről-másról kedvesen kioktatja az olvasót, vagy bemutatja az illemkódex valamelyik szabályát, úgy menetközben, történet- és cselekmény közepette. Ilyen apróság például, amikor az első vendéglői meghívásnál a fiú – a férfi!...pardon... – szeliden könyökénél fogja a nőt, és halkpuha léptekkel megelőzi őt az ajtónál, merthogy vendéglőbe a férfi lép be először. Régtúnt időkből maradt lovagias szokás, alighanem biztonsági intézkedés is, amelynek reális védelmi célja volt: hátha nem jó társaság gyűlt oda éppen, vagy ha azok volnának is alapjában, de már kissé borpárás fejfel nekiszilajodva...

A komisz-kamasz és jólnevelt kölykök, egyaránt: megérnek egyszer, és eljutnak az iskolabálig.

„Iskolabál”...Legkedvesebb kisregénye erről szól, elragadóan örökíti meg, ezt az egyébként nem ritka, majdnem minden iskolában szokásos eseményt. Persze, csak a felsősök számára szokásos, a kisdíáknak viszont eszébe se juthat. A pesti oldalon sokat adnak a külsőségre, rátartiak, hogy minél tökéletesebben legyen megrendezve; a budai oldalon viszont inkább az ábrándosnak-ígérkező, és majdutána: valóban ábrándoznivaló pillanatokra gondolnak...apró szavak, tekintetváltás, megymás...Külsőségek felfújtt fontoskodásával indul a kisregénye, mikor is a ruhatárnál lerántják s ezzel el is szakítják egy felsős nyakkendőjét, hogy ne tudjon belépni a bálterembe, legalábbis jó ideig ne, mígnem helyrehozzák a szakadást a ruhatári többé-kevésbé ügyes és ügyetlen kezek. S ha nem sikerül? hazaszalad másikért, arra most már igen ügyelve...Mindez az időnyerés arra kellett természetesen, hogy elvonják őt a főszereplő kislánytól, aki ezalatt igazi rajongójával táncolhat!... A fiúka ráér ezalatt bőven: meggyőzni a kislányt saját kiválóságáról, s amúgyis feléje hajló szívét mégjobban megnyerni, sőt végleg biztosítani maga számára. Miután ez megtörtént, – jöhet már az idősebb rivális, a fölényes fölsős diák. Jön is, – de már csak udvarias táncpartnerre lel a lányban, akit különbenis sűrűn lekérnek: az igazi sweetheart barátai... A kis főszereplőnő. Ági, és ezek a fiúkák: ily módon és ezalkalommal, kölcsönösen felavatják egymást: felnőtté, – jómodorban, finomságokban. Vagyis: „igazi pestivé” alakítják egymást, akiben megvan – mert meg kell legyen! – külföld nagyvárosainak kitűnő modora, s mindegyikéből a legjobb tulajdonság: a párisi könnyedség, az angol udvariasság és jómozgás, az olaszos temperamemtum, – és mi-minden még??... – amit csak ifjú szív meg tud látni és hozzá tud képzelni a világból: szerelem, társasélet és – politika terén...

Magyar Tibor kisregényei a Széchényi Könyvtárban találhatóak, – mert illik tudni: ott az ország minden megjelent könyvéből van példány, kötelees példányként kell beszolgáltatni. Dicséretes szabály!

Mielőtt elveszíteném a listácskát, melyen feljegyezve könyvei címe, le-

írom ide; azután ismertetem röviden, azt már úgyis fogom tudni emlékezetből. Lássuk csak:

Iskolabál – Albérlet menyasszonnyal – Egy görbe éjszaka története – Gyémánt a porban – Hajnali botrány – Kamaszok – Kamasz-szerelem – Egy lány behódol – Más, mint a többi – Szeress helyettem –.

Hiányzik jónéhány! Maga Tibor se jutott hozzá, hogy újra elolvassa aranyifjúsága legkedvesebb termékeit. Ugyanis ezeket a kisregényeket nem könyvkiadók, hanem lapkiadók adták ki, és ha található valahol, hát talán régi remintendákban, vagyis: a visszamaradt napilap-példányok kötegei között. Kár, nagy kár...Én még akkoriban olvastam, mielőtt átkerült a Nemzeti Múzeum kertjében lévő régi könyvtárból a Várba. Ekkoriban fordulhatott elő, hogy a kisméretű könyvek elkallódtak, hacsak nem volt régi történelmi értékük, ami viszont úgyis külön helyeken, s különleges elbánásban őriztetik. De azért...a modern élet kis gyöngyszemeire is immár úgy kellene vigyázni, hogy ezek is lassacskán a múlt emlékei lesznek... Különösen most, az új milléneum felé közeledve: érezzük, érezhetjük, mit jelent az ezredforduló! Ha már a századfordulót is oly nagy garra ültük meg, – mi jár az ezredfordulónak?! Külsőségekben immár nem vagyunk hijján; a régekte csak az amerikaiakra oly jellemző tobzódások: a díszek, ékítmények, kulisszák, transzparensz terén, – de szellemi kincseinkre jobban kellene ügyelni! S ezen belül is a személyre, az emberre emlékezni, aki nekünk ezt nyújtotta...

Utóirat

Beszélt Tibor azokról is, akiknek búcsúztatására kivonul temetések alkalmával; sűrűn megtette, magamban eléggé helytelenítettem; óvatosan céloztam rá csak, mert elvből nem avatkozom szeretteim dolgába sem, tudom, mennyit szenvedtem magam effélettől, ha engem ért. Csak annyit mondtam, hogy meghülhet ilyenkor, kedélyét is befolyásolhatja, s az: sem munkahelyén, sem népes kis családja körében nem kelt jó hatást. De erősebb lélek volt ő annál, úgylátszik. S lám, mintha megérezttem volna, hogy ez a sok odajárkálás odavonzza idejekorán őt is...amint ez megtörtént. Nem, nem hiszem, nem tudom felfogni...

Alkalomnak neveztem imént a temetést? nem cinizusból, távol áll tőlem. Csak mert éppen nemrégiben mondta be ezt ily szavakkal a TV és Rádió, Alfonzóval kapcsolatban. Tragikus cinizmus, véletlen persze, s nekem is így tévedt tollam alá, vagyishát írógépem betűi közé.

Egy hónapja még e sorokat írtam le: „Június közepe, ilyenkor sűrűn jártál fel. hozzám. Ez a kedvező idő: járkálásra, vizitre, mert még nincs

kánikula és már elmúlt a csatakos, szeles nyár-elő – most úgy írnám, tavasz-vég, mert így illik hangulatomhoz, pontosabban a tényhez: hogy elmaradtál tőlünk, mellőlünk. Nem vád, csak tény. Betegeskedsz, ez az ok. Az őszi lumbagódat elmulasztotta ugyan a melegidő beköszönte. Hát akkor? Az injekciók, persze, s utána haza kellett sietned, lepihenni. Ránkszakadt a magány.

Rámszakadt a magány, bizony, mert nem „csak” Te hiányzol már életemből, – hanem „element”, s méghozzá véglegesen, annyi jó rokon hozzátartozóim...Körbelátogattam őket, betöltötte ez szabadidőmet; amikor nem írtam vagy nem végeztem egyéb teendőmet, s mikor nem vártam rád.

Ki se bírom mondani, leírni mégkevésbé a szót: h...l. Ki találta ki? Holott talán nem is az, amit tudunk, vélünk, találgatunk róla, s már ezért is másként kellene nevezni; s akkor nem is lenne talán annyira szörnyű; s nem is lenne igaz?!...Akárhogyan is annyival kevesebbek vagyunk mi magunk, ahány hozzátartozónk, barátunk: eltűnt életünkéből.

Az ember igyekszik túljárni az úgynevezett halál mivoltán, – ezt teszi a Rádió, film,TV; s elsőként a könyv...

Egy éve csaknem, hogy nem láttalak; mielőtt évi szabadságodra mentél, – utószezonban, mert szerényen persze hogy azt választottad...Talán mert nem szeretted vakációzni, úntad? Kérdeztem is: Hová és mikor és meddig hurcolnak nyaralni Téged? Halk kis nevetéssel mondtad, nem hurcolnak, szívesen mégy...De nem oda, ahová aztán utána rögtön tovább vittek: szanatóriumba. Vallásos voltodnak megfelelően s főként buzgó-katolikus feleséged akaratának megfelelően: a Ferencesek ismert hegyi szanatóriumába. Ez nem is lenne baj, – de igen messze van minden más ismerősödtől, kollégádtól. Hatalmas út. S kánikula...Ki megy fel oda? Aki dolgozik: nem teheti, nem ér rá; aki idős, nyugdíjas, az nem bírja.

A szerkesztőségben közlik, hol vagy. De közelebbit nem tudnak rólad; nem jelentkezel, alighanem nagyon beteg vagy, mondják későbbiekben, ahogy újra és újra érdeklődöm. Mint „utólag” megtudtam, főszerkesztőd, s talán más is, a ráérősebb, idősebb munkatársak közül: meglátogattak. Tehát mégis tudták pontosabban is, melyik szobában, milyen osztályon vagy. Igaz, oly kicsiny hely, hogy nem lenne nagy dolog megtalálni. De ha egyszer nem értesítettél, hát nyilván nem akarod. Nehogy bajt okozzak azzal, hogy köreid akarata ellenére meglátogatlak, s ez, ugye, felizgatna téged, felingerelne. Vagy talán...Nem, nem hiszem, hogy annyira beteg vagy, hogy azt gondold, ne kelljen kétszer búcsúzni...Nem!

Ha most nem is lehetsz még abban a stádiumban, hogy búcsúra kelljen gondolni, de előbb-utóbb, – véled, – sor kerül rá, s hadd legyek túl most a búcsún. Hol igen emberségesnek, magasrendűnek érzem ezt, hol embertelennek és ezért sérelmesnek is.

Csömör, unalom? nem az a típus vagy. Írók általában ragaszkodnak a múlthoz, – hiszen abból élnek, – élünk, mondhatom többesszámban, magam is író lévén, és én csakugyan így vagyok ezzel. Végülis...félénken, de felhívom telefonon a szanatórium-szerű kis kórházat: véletlenül nem vagy-e ott most, mint visszatérő beteg? A válasz: Ott volt s „véletlenül” nemrég halt meg...Anna-nap után.

Nem akartam elhinni, nem akarom elhinni, elviselhetetlen. De éppen ez a kibírhatatlan lelki szenvedés keltette bennem a hitet, – amely, mint minden hit: üdvözít! így most ez is ... – mely szerint nem halt meg, nem halhatott meg, kora és betegsége nem indokolja. Baleset sem érte. Hanem?! hanem lelépett, kolléganőjével együtt, ki rövid idő múlva követte, – és követte, szerintem, nem a sírba, nem a semmibe. Ó, mennyire kívánom: bár így lenne, így lehetne: éljenek nyugodtan, kényelmesen, végre...

A temetés... már ejtettem róla szót ...amennyi érzés telített, oly sokat leírni se bírnék... Amikor távozott a komoly család, én még visszamaradtam. Nem vehették sérelmesnek, mert tudvalévő, hogy hozzátartozóim ott vannak a közelben, lefelől, az annakidején elsőként emeltetett kolumbáriumok között...

Megdöbentő volt, hogy nem a sírkertbe vitték, hanem hátrafelé. S akkor...szalagáltam a ravatalozóház mögött lévő kis házikók kamráiban, keresve Tibor koporsóját, nézegetve és szólongatva őt...Hol vagy, Tibor? Én vagyok csak...jóbarát...Hol vagy, hová lettél?

Egyik koporsón sem volt a neve.

Későbbiekben ez adta talán a reményt, hitet, hogy nem halt meg?!...

Már előző napokban ott jártam, szerettem volna elbúcsúzni tőle, ugyanitt, a kicsiny, falusias épületek közt, amelyek egymásba-nyílnak, és ahol koporsók sorakoznak. Akkor nem engedték. Hiába mondtam, hogy Édesapámtól is elbúcsúzhattam a Szabolcs-utcában, naponta homlokonsókkoltam, – mire ők, a temetési tisztek, akik a ravatalozó mellett teljesítettek szolgálatot, – azt mondogatták, egyre: „Ott talán lehetett, itt nem. S méghogy megcsókolni?! Még az kellene! Másnap mehetnének fegyelmi-re!” Másnap is próbálkoztam, másnál is: a közeli sírok közt ásogató, jólelkűnek mutatkozó embernél, ám ő mitsem tudott, sajnálkozott bár, mitsem tehetett...De jólesett pillantása, ahogy részvétellel tekintett rám; talán meghallotta, amint Tibort szólókatva szaladoztam ott a kis-házakban...

E temető olyanok nyughelye, kiknek hozzátartozói s baráti köre is jórészt a kulturált rétegekből kerül. Kár, hogy Tibor, aki annyira társasági lény, s aki annyit járt ide, nem lehet köztük, – mert lakására vitte felesége... –

És mi? Tibor regénykéinek ismertetésével folytassuk életünket, vigaszul.

Kamasz-szerelem, fiatalos bűbajos téma: két jóbarát kisdíák, egyikük jó-módú gyenge tanuló, másikuk szegénysorsú jótanuló. Barátságból s hogy támogassa barátját a rossztanuló, felkéri őt korrepetálásra. A fiú szívesen rááll, a tanítás nem esik neheze, — annál inkább próba elé állítja a magas-szintű család, amelybe így bekerül. Mélyen tiszteli, csodálja a finomkülse-jű és férfias családfőt; a szép asszonyba pedig óhatatlanul beleszeret. For-rón, fiatalosan; s kissé erőszakosan, no nem szélsőséges értelemben, csak amennyire egy jó, de mégiscsak egyszerű neveltetésű gyerektől tellik. Mégse lenne semmi baj, — az asszony, aki észrevette érzelmeit, finoman fékezi is őt... Ám egy véletlen utcai találkozás megrendíti és felbőszíti a fiút: az asszonyt idegen autóból látja kiszállni; megtudja, hogy barátja a férfi, s tehetetlen, gyermekes és kissé nevetlen volta arra készíti, hogy ezt megírja a férjnek. A következő leckeórán már észleli a következmé-nyeket, amely ha nem is szörnyű, — mert a férj nem brutális, — de az asz-szonyt megríkatja. Sőt életmódján is változtatni kénytelen, mert férje vi-déki tanyájukra „számúzi”. Nem egyedül ugyan; az amúgyis közelgő va-kációra fiát, sőt annak tanítóját is magávalviheti. A fiú azonban nem azt kapja e helyzettől, amit naivan és áhítva várt, feltételezett, — ellenkező-leg... Az asszony az árulásért — amit bevallott neki, — arra ítéli őt, hogy kísérgesse be a közeli városkába, ahová meghívta tőle-eltiltott szerelmét... Ez a láncolatos megleckéztetése egymásnak, — végülis jót tesz mindany-niuknak.

Kamaszok. — Megintcsak korrepetáló jó diák és rossz tanítványa kapcsola-ta. Ezúttal a tanítvány rossz természete a nagyobb baj, mintsem tudat-lansága, amely ugyan nem sokkal marad el viselkedésétől. Cinikus parancs-nokló, és mivel erősebb: veri is kis oktatóját, legalábbis kezdetben, mert rendszeresen nem teheti, már a szoros környezet és a „látélet” miatt sem. Annál inkább meggyötri lelkileg, ahogyan nem hajt a jószóra, tanulni nem akar, — s ez még a legkevesebb! — de italozásról-dohányzásról sem mond le, sőt kényszeríti kis oktatóját is, aki részben belemegy ebbe, mert nem dobathatja ki magát a fiú által, s ezzel nem búsíthatja anyját, aki oly büszke volt fia instruktori megbízására, amire maga az iskola jelölte ki... Gondját tetőzi azonban tanítványa erőszakos fellépése egy finom kis úrilánnyal szemben, akit ez a kamasz megcsókolt volna, s mert nem hagyta, megpofozta. A lány retteg tőle. Önkéntes könyvtáros a kis-lány; a korrepetáló fiú a könyvtárban keresi fel, tanítványa „parancsára”, de annyira nem meghunyászkodó azért, hogy csak ezért tegye: sőt, védeni akarja a lányt, beszámolva neki „barátjuk” szándékairól, tervezett lépései-ről. Végzetes kis kirándulásra kerül sor, amelyen aztán csúcsonylik a hely-zet. Kitér a verekedés, mindketten alaposan megsérülnek, megsebesülnek;

a régi malom és a patak idilli környezete: rémséges díszletté és közreműködővé válik kettejük harcában. — A befejezés azonban váratlanul-csattanós happyend: a rosszfiú átengedi a lányt kis oktatójának, akivel közben megszerették egymást, — mondván: minek neki ez a nehéz eset, jön már nyaralni az az ismerős család, akiknek ugyancsak szép lánya nem ilyen, „ál-szent”.

Más, mint a többi: apa és kislánya nem ismerik egymást, távol élnek, az anya meghalt korán, az apa hibái miatt; kártyás, komor bohém; kislányát nővére hagyta. A nővér és családja — a kisfiú unokabátyja — eleinte szívesen, törődéssel, de idővel egyre több szemrehányással veszik körül a gyereket, szüntelenül becsmérelőn emlegetve előtte apját, aki legelemibb kötelességének nem tesz eleget, így az ő neveltetése költségeit sem fizeti. A kislány mindég áhította az apját, s amikor váratlanul megérkezik, boldog. Csalódása óriási, amikor rövid óra múlva távozik az apja. A ház népe még haragosabb. Apa utáni vágyától úzve, a fiúcska merészen felkeresi apját annak szállodájában, ahol is a játékteremben találja, s még csak abba se hagyja miatta: költekező, mindég-veszítő szórakozását. Egy jó, nyereséges „passzban” azonban megvendégeli kislányát és leül vele beszélgetni. Látja, milyen szegényes öltözete, hallja, milyen szegényes étkezése. Meggondolja magát. A lánynak benne-vetett hitét sem akarja megcsalni, mert a gyerek egyre azt emlegeti, hogy ő tudja, otthon is mondogatja: az apja nem szélhámos, *más, mint a többi!* Az apa vásárló-körútra indul fiacskájával, szépen felöltözteti, s ami még fontosabb talán annak házi nyugalma érdekében: elegendő pénzt nyom markába, hogy azt otthon átadja a néniének. Otthon haragosan fogadják a „későn” — kilenc órakor — hazatérő fiút, de amikor leteszi a pénzt, amelyről nem tudja, mennyi, — azok egyszerre megváltoznak. S ami sokkal fontosabb: apja is! Amit fiának futólag említett, azt megismétli előtte, majd a család előtt is: ezentúl valóban apja lesz fiának, megérett rá, korban is, gondolkodásban is, — és erre megteszi az első lépéseket. A gyerek boldog, de nem meglepődött: ezt várta el apjától, — aki más, mint a többi...

Albérlet menyasszonnyal. — Az a bizonyos szép, Krisztina-városi környék, Egy igényes, elegáns, jó hivatalban lévő fiatalember ezt a környéket választja albérlet-kereső útjai alkalmával. A szép táj mellett eléggé megfelelőnek találja a lakáskiadó asszonyt is. Pár nap múlva veszi csak észre, hogy szép fiatal nő van a lakásban; nem másik lakó, hanem a háziasszony lánya. Ismét pár nap múlik, s a lány bekopog hozzá, olvasnivalót kér tőle. Neki azonban csak szakkönyvei vannak. Ezért hát beiratkozik a közeli könyvtárba, s hozza a lánynak mindazt; lehetőleg, — amit kíván. Ez azonban

csakhamar terhessé válik számára, mert a lány gyorsan olvas, más dolga nem lévén. Ezentúl hát egy ugyancsak közeli, Krisztina-városbéli könyvesbolt állandó vevőjének csap fel, megveszi a könyveket. – Szívességét tetézi azzal, hogy meghívja őket moziba, olykor színházba, Operába is egyszer. A szép lány mellett jól érzi magát. Baráti társaságát sem hanyagolja el azért; a Belvárosi Kávéház asztalánál egyre több szó esik azonban új ott-honáról s annak „jelenségéről” is. Mindez zavartalanul kellemes lenne, ha nem zavarná a lány vidéki vőlegénye, – akinek arcképe ott függ a falon, s eléggé primitívnek tartja; ez növeli biztonságérzetét a lány körüli érzelmei terén. Zavaró azonban a vidéki vőlegény váratlan megjelenése, épp távollétükben, amikor szórakozni mennek hármásban, anyával-lányával. Követi ezt persze a vőlegény szemrehányó levele; ez sem nyugtalaníthatja azonban, olyan megbocsátó a tónus. Csakhamar azonban más hangnemű értesítés érkezik, – eljegyzés felbontása, csatolva hozzá a jegygyűrű. Mielőtt a lánnyal beszélne erről, annak anyja kopog be, közölve véle: reméli, tudja lakója, mi most a kötelessége... Ezen elhül, noha szép és kellemes a lány, de ő nem gondolt eddig nősülésre, agglegény maradt volna legszívesebben. – A csattanó: esküvő után majd ki kell költözniök a lakásból, e vonzó, romantikus tájról... mert a mamának van még egy lánya vidéken, aki most felköltözik hozzá. Már fel is adta anyja a hirdetést, ugyanolyat, „amivel őt csalogatták ide. Most érti meg az újdonsült férj, miért is szerepelt annak idején – és most is – a hirdetésben az a kitétel: jól kereső legyen a lakó; amikor hiszen a megegyezés szerinti lakbért így is – úgy is megkapja... S a másik meglepetés, – amit a lánytól, immár feleségétől tud meg: az a vidéki vőlegény nem létezett, anyja írta a leveleket!

Egy lány behódol. – Érettségi előtt álló két diák-barát vakációzik, egyikük szüleinek vidéki házában. Nagy esemény éri a házbelieket: váratlanul hazaérkezését jelzi lányuk, aki előkelő külföldi intézetben tanult, s ahonnan most el kell jönnie. Hogy miért? ezt nehezen, apránként tudja meg a vendégfiú. Nem tartja igazságosnak, hogy a lányt oly semmiségért küldték el: nem-nőnemű jóismerőseivel levelezett sőt beszélgetett is egy ízben késő este, az iskolakerítésen keresztül. Csodálkozik azon, hogy vendéglátó barátja oly hevesen szidja hugát előtte és ismételten felhívja rá figyelmét: szeressen ki hugából, – mert hogy ez megtörtént, szinte első szóra, azt már észrevette, – és egyre bizonygatja, hogy a lány nem méltó rá. Ő csilapítja, védi, a bösz bátyja azonban elhárítja a lovagiasságot, amelyre nem méltó huga, úgymond. A vendégfiú végére akar járni: mi is az igazság, hiszen enélkül nem lehet elítélni senkit. A báty erre hajlandó elkövetni azt a titoksértést, hogy huga naplóját elolvassa, s közli barátjával. Csak egyben értenek egyet: a hugocska barátnője árulta el társnőjét, s ez felháborító,

jellemtelen dolog volt. Egyébként igaz az eset, maga a lány írja le, és oly vonzónak tünteti fel az érett férfit, – akivel szemben az áruló iskolatárs-nő vőlegénye éretlen fiúcska; azért is bosszulta meg magát, merő irigységből... Ez még-csúnyábbá teszi tettét, kettős jellem-hiba. Egyetlen vigasza a vendégfiúnak, hogy a lány oly hideg hozzá, – mármint nő, egyébként kellemes természetű lenne, – így hát reménytelen ez a szerelem, viszonzatlan maradna mindenkor. Érintkezésük úgyis csak arra szorult eddig, – a családi étkezéseken kívül, – hogy a bátyjával együtt kísérték a lányt napi zongoraleckéire, mivel a bátyja únta volna egyedül ezt a napi kisrobotot. A kánikula beálltával azonban a vendéglátó fiú nem bírja ki tovább strandolás nélkül, rábízta hát a kíséretést vendég-barátjára; nem kell már féltetnie úgyse egyiket a másikatól, az előzmények miatt. A még mindég rajongó fiú azonban szóvát teszi a lány előtt, aki felháborodik a napló-sértés miatt, – amit magára vállal a vendég, persze... – de éppen ez patantja ki a titkot a lányból, és teszi semmissé az egész vádat: – a napló az ő irodalmi műve, nem valóság; képzelet!...

Az előbbi kisregénnyel abban mutat azonosságot, hogy mindkettőben meglepő csattanó, amikor kiderül: a sorsdöntő levél, – ill. a másikban: a napló, – kitalált személy ill. történet! S mindkettőt a főszereplőkön egyike követi el; csak az egyik kissé nyersebben, mert célratörőbben, a lányait férjhezadni akaró mama; a másikban finoman: a művelt, tehát képzelettel megáldott, s ráadásul érett, tehát vágyakozó lány.

Gyémánt a porban. – Szerény albérlésben lakik egy éjszakai mulató-zongorista. Főbérlőnője férje is hasonló szakmában dolgozott, így hát kölcsönösen megfelelnek egymásnak, az idős asszony megszokta már annakidején férjénél is, hogy időnként bizony oly kapatosan, vagy méginkább: túlfáradtan érkezik haza, hogy el kell nézni neki, amiért nem ágyába fekszik, hanem ruhástól dől le a kis előszoba díványára; még be is takarja. – Egy ilyen napon délben, ébredésekor, közli vele, hogy a kissozába női lakót fogadott be. A zongorista nem örül, túlfáradt ahhoz, hogy ezzel járó udvariaskodást, komplikációkat, vállalja. A háziasszony azonban azzal is meglepi, hogy erre aligha fog sor kerülni; sokkalta jobb jövőt szán neki: egy barátnője külföldi előnyös házasságot kötne, ehhez azonban az kell, hogy megszerezze az ottani állampolgárságot, ezt pedig csak rajta keresztül teheti: ha ő, mint zenész, leszerződne, – amit a hölgy kinti vőlegénye elintéz számára, – s ideiglenesen elvenné a nőt, az majd ott hamarosan elválk, hogy révbe érjen a külföldi születésű férj oldalán. Még fizetnek is érte, nem keveset. A fáradt és csalódott ember nem akar ráállni. Háziasszony rábeszéli: dehát ott már nem lesz oka csalódottnak lenni! Abban

maradnak: meggondolja. – Ugyanezen estén másik meglepetés is éri: pezsgőt küldet neki egyik vendég, és csodálkozása e számára szokatlan eseten még növekszik, amikor megtudja: hölgy az illető, fiatal és csinos nő. Ám iszik; s úgy támogatja haza, taxival; a hölgy bemegy hozzá, enyhe ellenkezése ellenére, hiszen ő csak albérlő itt – ám ekkor kiderül: itt lakik, ő az új lakó. – Máskor a férfi csíp be, újra meg újra, s ekkor már a lány korholja érte és kitudja, miért él így. Annálinkább, mert a mulatóban hallotta már a férfi saját szerzeményeit, s igen jónak találta. Kérdezősködésére a férfi előveszi poros, össze-vissza dobált régi kottáit, szerzeményeit, amelyeket nem tudott elhelyezni, visszadobták a zeneműkiadók, pedig jók. Van még szonátája is, operába is belekezdett, – hiába, nem tartozik az ismert-nevű, bransbéli zenész-családok közé! – Pár nap múlva ott látja a lányt újra a mulatóban, de szépen kiöltözve és nem egyedül! Ennek még örül is, – de éppen az nem tetszik neki, amivel pedig éppenséggel örömet akartak okozni: zeneműkiadó a lány társaságában lévő férfi, akit éppen ezért hívott ide, hogy megismertesse vele és műveivel. A férfi már nem mai gyerek és ezért érzékenységét sérti, hogy istápolja őt a lány. Ám a külföldi megoldást se kívánja. – Megkönnyíti kimagyarázkodását az, hogy legközelebb napokban a zeneműkiadó újra megjelenik a bárban, ezúttal egyedül; meghívja asztalához s így ő elmondhatja aggályait, a. határozott visszautasítást és annak indokát. Vitapartnerre váló kiadójelöltje hiába igyekszik meggyőzni, hogy tehetsége és nem egyéb „cél” vezette a lányt arra az ötletre, hogy bemutassa őket egymásnak: jó szerzőt a jó kiadónak. Nemsokára különös levél érkezik: egy újság kéri fel, hogy látogassa meg szerkesztőjüket mielőbb, munkahelyén. Nem érti; majd rájön: a megnevezett szerkesztő neve ugyanolyan, mint a zeneműkiadó feleségéé, aki is jónevű operettszínésznő. „Tehát még egy családtag lép sorompóba” – véli, és berzenkedve bár, de elmegy a találkozásra, persze azzal a határozott szándékkal, hogy ismét visszautasít bármilyen kecsegtetést... Az újság portáján kelletlenül kérdi a szerkesztő úr szobaszámát, – mire az útbaigazítás furcsa: „Szerkesztő, és itt is van, de nem úr.” Nem érti; majd furcsállja: micsoda ritka-demokratikus egy lap ez... A szobába lépve, meghökölve ért meg mindent, – a szerkesztő nő, mégpedig az ő kéretlen pártfogónője. Ujabb vita-vihar elkerülése végett a lány máris elébetesz egy frissen behozott korrektúra-levonatot, a Hirdetés-rovatból, amelyben bekeretezi az egyik kis közleményt: eszerint ő és egy ilyen és ilyen nevű mérnök: jegyesek. Ez elosztatja a zeneszerző minden további ellenállását, ódzkodását, – sőt, bocsánatot kér. És a továbbiakban mindent aláír. Élete megindul, szép ívben felfelé, dalait kiadják és játszák, városszerte, éppen az ő régi munkahelyén is, ahol már újfíú veri a billentyűket. Tetőzi sikerét és jóérzését, amikor a zeneműkiadó felkéri: írna operett-librettót felesége számára.

ra, a következő szezorra. Boldogan rááll, tele van újra muzsikával. Azt is vidáman állapítja meg a zeneműkiadóval együtt, hogy nolám, az operett bemutatója és közös barátnőjük esküvője azzal a bizonyos mérnökkel: éppen egyidőre fog esni. A jólesően de mégiscsak furcsán nevetgélő kiadója mosolyát akkor érti meg, amikor váratlan látogató érkezik hozzá, – és nem is a pesti lakásra, hanem vidékre, édesanyja házánál, ahová visszavonult megírni a rendelt operettet. A lány: természetesen a protektornő, Marika. Aki is... bevallja, hogy nincs semmiféle vőlegénye, az csak egy hibás korrektúra-lap volt, – ezzel akarta legyőzni a tehetséges zeneszerző ellenállását, amit túlzott önérzetből állított volna saját boldogulásával szemben... A férfi most már nem „ódzkodik”, sőt... Hiszen hivatása sikerei közepette is kis tüske maradt szívében a lány elvesztése.

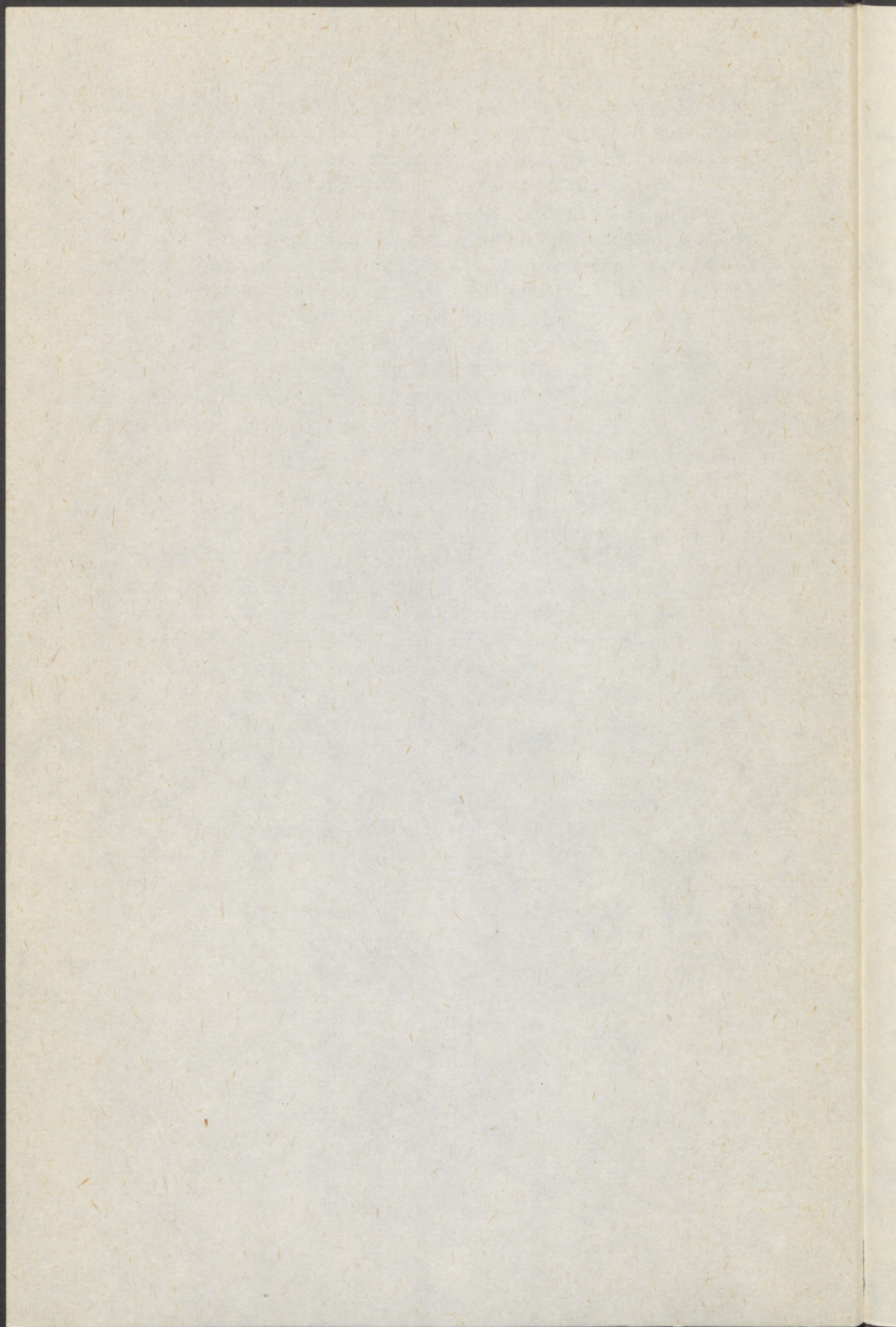
Hajnali botrány. – Az eddigi, könnyedebb és vidámabb történetekhez képest zord kis história. – A környezet ugyan a kedvelt regényes Krisztinaváros, – de ami ott játszódik egy hajnalon, egy földszinti ablak alatt, az már kissé krimi, annak indul. A hajnali szokott szekérgésszel egyidejűleg, a kocsizajra felébredő ügyvéd, – aki már aludna tovább, – egyszerre nő léptek kopogását is hallja, s mintha egészen közélről. Mire szórakozottan, amúgy félszemmel, kinézne, már golyó pattan ablaküvegén át, éppen hogy elhúz feje felett. Felháborodik a felelőtlen nő tettén, aki, ha nem is neki szánta, de mindenképpen megölte volna. A lövésre érkező, éjjeli portyázását végző rendőr előbb jóindulatúan akarja elküldeni a nőt, s le se tartóztatná, mert a hirtelen ébredt lakó vádját egyfelől, a fáradt vagy ittas nő szavát másfelől, – nem tarthatja hitelesnek. Ám a nő további hisztériázása arra kényszeríti, hogy bekísérje; és a lakó nevét-címét is felírja, tanúszkodás céljára. Az ügyvéd jónevű és jóhírű; felkeresi egy ügyész-barátját, aki szívesen fogadja. És el se akarja hinni, hogy barátja rájött: – miután egy futó kihallgatás alkalmával megtudta a nő nevét, – önmagát ugyan csak vétkesnek találja az ügyben. A golyó neki szólt, egy régi história miatt. – Ez pedig a következő: diákkorában egy hangulatos kávézó volt törzshelye, diáktársaival együtt. Kedélyes, kellemes, de azért jó kereskedő volt annak tulajdonosa. Így hát nem tartotta elegendőnek felesége hírnevesen jó kávéját és mazsolása kalácsát, – billiárdszobácskát is fenntartott a helyiségben. Sőt, időmúltán, új vonzerőként: pincéernőt is szerződtetett, egy elárvult rokonlányt, aki szép és kedves, de okos és jóerkölcsű is, így hát nem kellett féltse, szemét rajta tartsa, jól tartotta gerincét a lány maga! Egyenként senki se kísérhette sétaútjain, csak csoportosan mentek, vidám társaságként. Mégis, egy valaki – a jövődő ügyvéd – többre tartotta magát a többinél és kitűnő neveltségéből fakadó műveltségével olykor magára is vonta a lány figyelő és elismerő pillantását. Viszont a lány

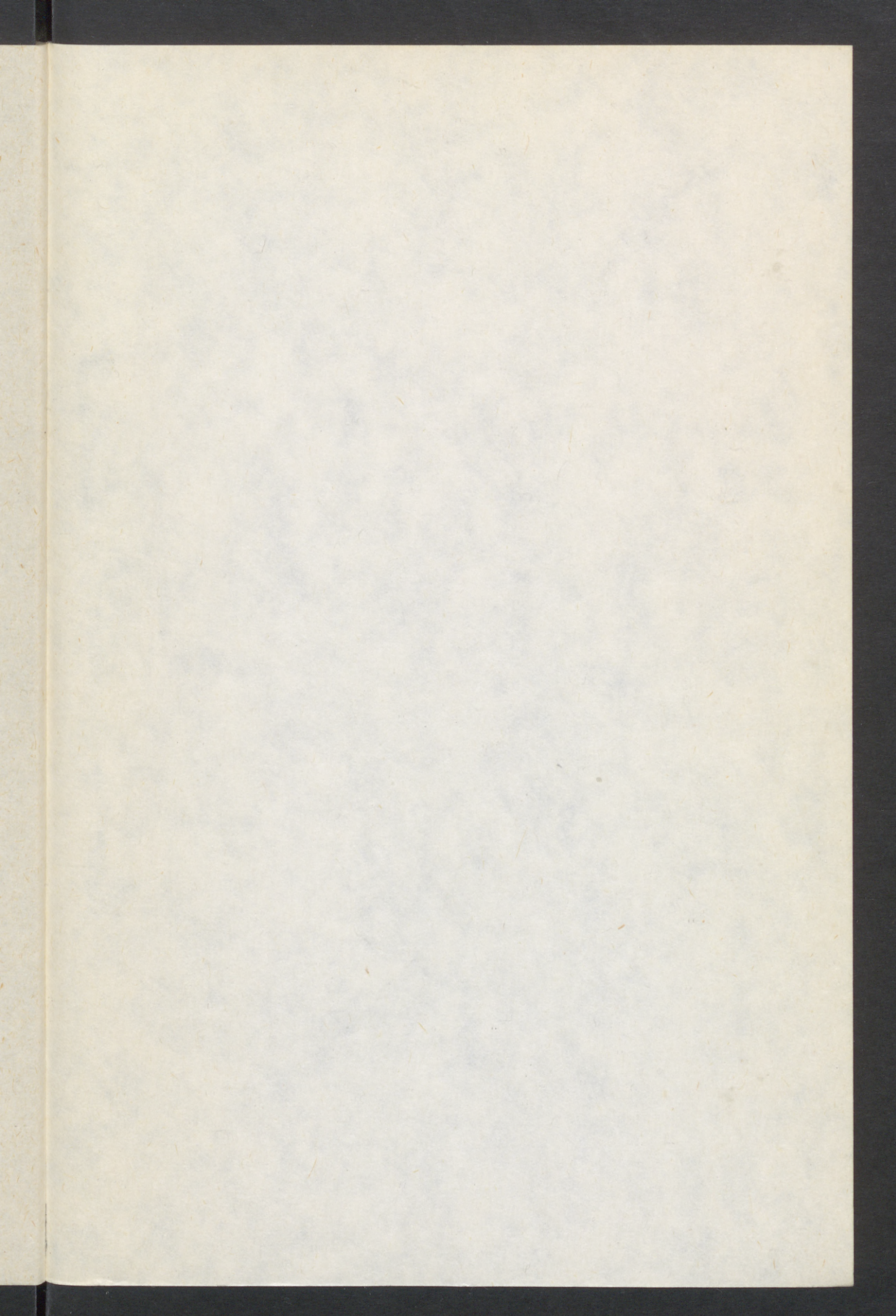

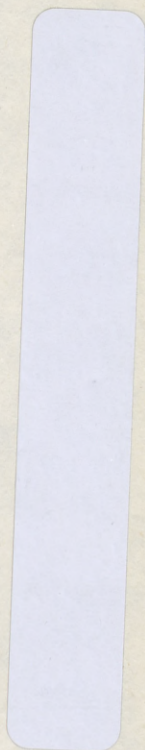
telibb pillantása egy ágrólszakadt, de legjobb tanuló fiúra irányult, aki ráadásul billárd-bajnoka is volt e kis körnek. Az elkényeztetett úrifíú – noha elvenni nem akarná a lányt, – szeretné a szegénylegényt lebeszélni a lányról. Különösen, miután megtudja, hogy riválisa másik vendéglátóhelyiségben is billiárdozik, ahol komoly pénzre megy a dolog és ő ebből él, ezzel pótolja ki ösztöndíját. Annyit ugyan megígér a gazdagfiú, hogy nem szól erről a diáktársaságnak; de nem hagyja annyiban a lány körüli helyzetüket. Végül engedelmességre bírja a szegénylegényt, akit úgyis már nagyon zavar billiárdozó kenyérkeresetében az a folytonos zaklatás. Hogy lerázza, beleegyezik annyiba, hogy legalábbis nem ígér *egyelőre* házasságot a lánynak. Ez a másíknak elég: ő maga úgyse fog soha házasságot ígérni, mert nem szándéka, eltér útjától, – de legalább egyenlően induljanak etéren az udvarlásban. – A lány mégis megtud valamit minderről, a gazdagfiú lenézi, megveti a másíkat, amiért az „elsírta magát” a lány előtt. S most már vadul: egyfajta párbajra hívja ki, mégpedig éppen billiárd terén. Hogyan-hogyan nem, a vizsga előtt álló, s az ellenfele folytonos zaklatása miatt amúgyis kimerült billiárdbajnok: veszít, éppen saját területén. Annál tragikusabb ez számára, mert pénzben játszottak, az ott-szokásos komoly összegben, amit ő szokott nyerni másoktól, s most ő veszti el. Ráadásul a másík botrányok közepette követeli tőle a pénzt, – amit az végül megad, de eltűnik innen, attól kezdve. A lánnyal együtt! – Most kiderül, hogy emiatt diplomát nem szerzett, mert rabja lett a billiárd-asztalnak, ahol napi megélhetésüket teremtette elő, a lánnyal együttélve ettől kezdve. – A tárgyaláson vadul vádolja őt a nő, majd amikor négyszemközt beszélhet vele, követeli: szerezzen élettársának megfelelő, tudásához illő jó állást! – Az ügyvéd ezt méltányosnak találja, bántja a lelkiismeret, hiszen neki semmit, nekik pedig mindent jelentett az ő eljárása... Öszszeköttetéseivel tud is megfelelő állást szerezni, amit amaz jól tölt be. – A befejezés túlzott happy-end: őt kéri fel keresztapának a révbejutott házaspár, mivelhogy ő szerezte a biztos jó állást... – Dehát így van ezzel a meggyötört ember: túlhálás a megkönnyebbüléstől... –

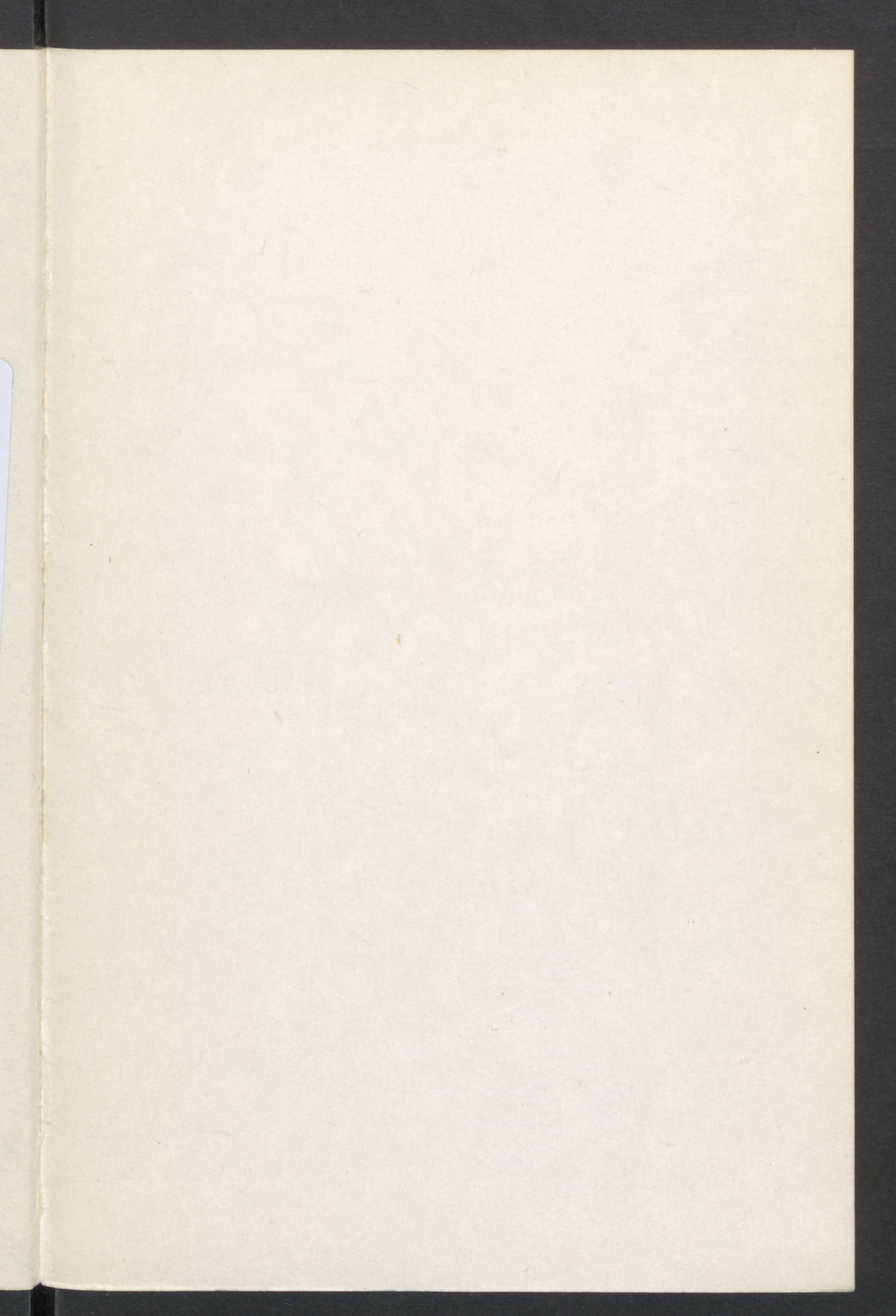

KÖNYV-TÁR

2632-2

Ez a könyv 300 számozott példányban készült

24.